

Fyzické tresty a děti mladšího školního věku v sociálně pedagogických souvislostech

Bc. Lucie Škarpová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie Škarpová**
Osobní číslo: **H130034**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Fyzické tresty u dětí mladšího školního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, výchovy a školního prostředí.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav, Věra POLÁČKOVÁ et al. Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. Po dobrém, nebo po zlém? Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0133-5.

MERTIN, Václav. Výchova bez trestů. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-028-8.

MUSIL, Jiří. Pedagogická psychologie. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 80-7318-291-2.

ROGGE, Jan- Uwe. Děti potřebují hranice. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0451-0.

ROGGE, Jan- Uwe. Děti určují hranice. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0533-3.

VANÍČKOVÁ, Eva. Tělesné tresty dětí. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-08140.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

7. ledna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

17. dubna 2015

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.4. 2015

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výstředek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odjírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá fyzickým trestáním dětí. Na tresty je pohlíženo jak dětmi, tak rodiči. Zaměření je na žáky prvního stupně ZŠ. Právě v tomto věkovém období má na děti a jejich zdravý vývoj vliv rodina.

V teoretické části se zabýváme obecnou charakteristikou trestů, jejich členěním, jakou roli zaujímají ve výchově a jaký vliv mají na vývoj dítěte. Zajímá nás také postoj společnosti k realizaci fyzických trestů a to, zda se vyskytují tresty i ve škole. Praktická část zjišťuje pomocí dotazníkového šetření, jaké postavení ve výchově mají v dnešní době fyzické tresty z pohledu dětí.

Klíčová slova: trest, fyzické tresty, rodina, společnost

ABSTRACT

This thesis deals with the physical punishment of children. On the punishment is viewed both children and parents. The focus is on primary school pupils. It is in this age group has on children and their healthy development impact family.

The theoretical part deals with the general characteristics of sentences, their breakdown, what role they occupy in education and what impact they have on child development. We will be interested in the attitude of society-ness to the realization of physical punishment and whether there are penalties in the school. The practical part Rechecks-sures, using a questionnaire survey, what position in education have today in terms of physical punishment of children.

Keywords: punishment, physical punishment, family, society

Tímto bych chtěla poděkovat panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc., vedoucímu práce, za věnovaný čas, ochotu a odbornou pomoc. Dále základní škole za vstřícný přístup, žákům a rodičům za vyplnění dotazníků, bez kterých by výzkum nebylo možno uskutečnit.

Motto: „Člověk se může stát člověkem jen pomocí výchovy. Není ničím, jen tím, čím ho výchova učiní.“

Immanuel Kant

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM	13
1.1 O LITERATUŘE DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÉ.....	13
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	15
1.3 VZTAH TÉMATU K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	16
2 VÝCHOVA DĚTÍ, ODMĚNY A TRESTY	20
2.1 TRESTY A JEJICH STRUKTUROVÁNÍ (SPECIFIKA)	21
2.1.1 Charakteristika tělesných trestů.....	24
2.1.2 Funkce trestu	24
2.1.3 Faktory ovlivňující užívání tělesných trestů.....	25
2.1.4 Syndrom CAN.....	26
2.1.5 Tělesné tresty a vývoj dítěte	26
2.1.6 Stádia mravního vývoje dítěte.....	27
2.1.7 Tělesné tresty očima dětí.....	28
2.2 K HISTORII FYZICKÝCH TRESTŮ	29
2.3 FYZICKÉ TRESTY A JEJICH POSTAVENÍ VE VÝCHOVĚ	29
2.3.1 Výchova bez tělesných trestů	31
2.3.2 Prevence primární a sekundární	33
2.3.3 Možnosti prevence související s tělesnými tresty	33
3 POSTOJE SPOLEČNOSTI K REALIZACI FYZICKÝCH TRESTŮ	35
3.1 RODINA	35
3.1.1 Dělení rodin z hlediska funkčnosti.....	38
3.1.2 Tělesné tresty v rodině	38
3.2 UČITELÉ	39
3.3 SPOLEČNOST	40
3.3.1 Významné dokumenty.....	42
3.3.2 Tělesné tresty v České republice.....	44
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 PROJEKT VÝZKUMU	47
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	47
4.2 CÍL VÝZKUMU	47
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A FORMULACE HYPOTÉZ	47
1. Souvisí vztah dítěte s rodiči s tělesným trestáním předmětem?	47
2. Souvisí četnost trestání dětí s pohlavím trestajícího rodiče?.....	47
3. Souvisí výskyt patologických jevů v rodině s fyzickým trestáním?	48
4. Má dítě, je-li trestáno tendenci v budoucnu také trestat?	48

4.4	VÝZKUMNÝ SOUBOR	48
4.5	DRUH VÝZKUMU	49
4.6	METODA VÝZKUMU	49
4.7	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	50
5	VYHODNOCENÍ, ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU.....	51
5.1	ZNÁZORNĚNÍ VÝSLEDKŮ POMOCÍ TABULEK A GRAFŮ- ŽÁCI.....	51
5.2	ZNÁZORNĚNÍ VÝSLEDKŮ POMOCÍ TABULEK A GRAFŮ- RODIČE.....	62
5.3	EXISTENCE SOUVISLOSTI MEZI DVĚMA PEDAGOGICKÝMI JEVY- ŽÁCI	73
5.3.1	Souvisí vztah dítěte s rodiči s tělesným trestáním předmětem?.....	73
5.3.2	Souvisí četnost trestání dětí s pohlavím trestajícího rodiče?	74
5.3.3	Souvisí výskyt patologických jevů v rodině s fyzickým trestáním?.....	75
5.3.4	Má dítě, je-li trestáno tendenci v budoucnu také trestat?	77
5.4	EXISTENCE SOUVISLOSTI MEZI DVĚMA PEDAGOGICKÝMI JEVY- RODINĚ.....	78
5.4.1	Souvisí postoj rodičů k fyzickým trestům s tím, zda byli sami v dětství trestáni?	78
5.4.2	Má zaměstnanost rodičů vliv na trestání v afektu?	79
5.4.3	Souvisí pohlaví rodičů s jejich názorem na tělesné tresty?	81
5.5	SHRNUTÍ VÝZKUMU	82
	ZÁVĚR	86
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	87
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	89
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	90
	SEZNAM OBRÁZKŮ	91
	SEZNAM TABULEK.....	92
	SEZNAM PŘÍLOH.....	95

ÚVOD

Důvodem zvolení daného tématu je nejen zájem o tuto problematiku, ale také praktická angažovanost. Téma má velmi blízký vztah k oboru Sociální pedagogika. Ta zkoumá vztahy v procesu výchovy a tím úzce souvisí i pojmy odměny a tresty.

V dnešní době, plné moderních technologií, bychom jen zřídka našli dítě, které nemá alespoň jeden z elektronických přístrojů. Velmi často se setkáváme s tím, že i děti ze sociálně slabých rodin mají mobilní telefon nebo tablet. Nastane-li v rodině problém, rodiče se přiklánějí k trestání dětí formou zákazu právě těchto předmětů. Stále ale existuje řada rodičů, kteří za účinné považují fyzické trestání. Právě to, bude předmětem výzkumu. Zajímat nás bude názor rodičů na trestání dětí, to jaký způsob považují za nejvhodnější a nejefektivnější. Zmíníme také názor dětí na trestání, v čem se jejich názory s rodiči odlišují.

Cílem bude tedy nejen zjistit postoj rodičů k trestání dětí, ale také to, které děti jsou častěji fyzicky trestány. Zda děti, žijící v nevhodném sociálním prostředí, ať už se jedná o problematiku alkoholismu v rodině nebo problematiku nedostatku financí. Fyzické tresty, jsou-li nepřiměřené, mohou na dětech zanechat následky. Takové děti jsou více uzavřené, málo sebevědomé a zvyšuje se u nich pravděpodobnost, že se stanou obětí šikany. Kolektivu ve třídě se straní a nejsou oblíbené, s tím také souvisí navazování vztahů. To vše se může promítnout i do budoucího života. V dospělosti jsou tyto lidé většinou introverti a nejsou schopni prosazování se. Proto je velmi důležité pracovat nejen s dětmi, ale i s jejich rodiči. Většina z nás jistě zažila fyzické trestání a často ho praktikuje i na svých dětech. Co je tedy důvodem? Považujeme jej za efektivní, neboť právě u nás efektivní v dětství bylo. Nikdy bychom ale neměly trestat za něco, co děti neudělaly schválně anebo za špatné studijní výsledky. Tam fyzické tresty nejsou na místě a mohlo by dojít k narušení pevného a intimního vztahu mezi rodičem a dítětem. Navíc pro dítě nepředstavují motivaci, ale naopak zvyšují obavy, že se dítěti ve škole nezadaří a bude opět trestáno. Mnohdy právě pod vlivem stresu chybí. V praxi se setkáváme s případy, kdy už děti ve druhých či třetích třídách základní školy pláčou kvůli dvojce a jiné známky než výborné jsou pro ně nepřijatelné. Právě těmito otázkami se budeme zabývat v teoretické části práce.

Empirická část bude realizována pomocí dotazníků, na jejichž otázky budou odpovídat děti základní školy a rodiče. Výsledkem výzkumu bude procentuální vyjádření názorů rodičů a

dětí na otázky, týkající se trestání, přičemž zvláštní pozornost věnujeme fyzickým trestům. Dále nás bude zajímat souvislost výběru trestu se sociálním prostředím.

Hlavním přínosem této práce bude zjištění postojů vůči fyzickým trestům v současné době. A objevení možných příčin udělení trestů. Budeme také moci konstatovat, zda mezi sociálním prostředím a způsobem trestání existuje souvislost. Zda můžeme zlepšením tohoto prostředí dosáhnout změny v postojích rodičů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

V první podkapitole se zabýváme domácí, zahraniční a cizojazyčnou literaturou užitou v této práci. Publikace nás blíže seznamují s problematikou tělesných trestů, nacházíme zde definice základních pojmů, srovnání minulosti a současnosti a další užitečné informace pro tuto práci.

V další podkapitole zkoumáme, do jaké míry souvisí dané téma se sociální pedagogikou.

Obsahem poslední podkapitoly jsou základní pojmy, které se v práci vyskytují a jsou důležité pro danou problematiku.

1.1 O literatuře domácí, zahraniční a cizojazyčné

Tato podkapitola je věnována literatuře, která byla pro danou práci stěžejní. Existuje řada domácích publikací, které se problematikou trestů zajímají. Za zmínku stojí autorka Eva Vaníčková s publikací „*Tělesné tresty dětí*“. Čtenářům poskytuje pohled do minulosti, kdy byly tresty běžně používány jako postih za porušení kázně. Vymezuje pojem tělesný trest a jeho formy. Popisuje, k jakým následkům tělesné trestání vede, kde končí hranice tělesných trestů a kde začíná hranice tělesného týrání. Kapitola je věnována dokumentům, které se týkají práv dětí. Jsou zde porovnány informace o tělesných trestech v evropských a jiných zemích. Tělesné tresty se neuskutečňují jen v rodině, ale také ve škole. I této problematice se autorka věnuje. Velmi zajímavou je poslední kapitola, kdy je na tělesné tresty pohlíženo očima dětí. Ty zde definují ideálního rodiče.

Dále zmiňujeme publikaci: „*Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*“ jejíž autory jsou: Dunovský J., Dytrych Z., Matějček Z. a kol. Zde nacházíme definici týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte a příčiny, které k tomu vedou. Taktéž autoři zmiňují pohledy do minulosti a současnou situaci. To, jaké postavení má v dnešní době dítě ve společnosti a jaké jsou jeho právní aspekty. Nacházíme zde dělení tělesného týrání, které je dle autorů aktivní a pasivní povahy. Kapitola je věnována sexuálně zneužitým dětem, příznakům a jejich projevům. Autoři zmiňují problematiku duševních poruch a rizikových životních situací. V neposlední řadě je zde kapitola věnována prevenci, tedy tomu, jak předcházet týrání, zneužívání a zanedbávání dětí.

Za důležitou knihu považujeme: „*Základy sociální pedagogiky*“ od profesora Blahoslava Krause. Ta spojuje sociální pedagogiku s tématem naší práce. Autor této publikace se

dlouhodobě zabývá sociálně-pedagogickou problematikou. Seznamuje nás nejen se současností sociální pedagogiky, ale i s historií u nás i v zahraničí. Definuje pojem sociální pedagogika a její vztah k ostatním oborům. Další kapitoly se zabývají problematikou prostředí. Rodinou, vrstevnickou skupinou a prostředím výchovných zařízení. Poslední část knihy se týká praxe, tedy uplatnění sociální pedagogiky. Jde o terénní práci, komunitní činnost či sociálně-výchovná činnost.

Další významnou literaturou je „*Sociální patologie*“, jejímiž autory jsou Slavomil Fischer a Jiří Škoda. Kniha je věnována nežádoucím jevům, které jsou pro společenský vývoj nebezpečné. Autoři definují pojmy sociální patologie a deviace a uvádějí zdroje a příčiny, proč právě k tomuto společensky nežádoucímu chování dochází. Mezi závažné sociálně patologické jevy řadíme agresivitu a násilí, zneužívání psychoaktivních látek či suicidální jednání, s nimiž nás kniha podrobněji seznamuje. Často dochází k tomu, že zdrojem těchto jevů je právě nevhodné působení rodiny. Dočítáme se zde o poruchách ve výchově, syndromu CAN či psychické deprivaci v dětství. Zmíněny jsou zde i tělesné tresty a jejich formy.

Tomu, zda je možná výchova bez trestů, se věnuje autor Václav Mertin ve své publikaci „*Výchova bez trestů*“. Nacházíme zde přístupy rodiny a školy k řešení problémového chování dětí. Určitou roli ve výchově ale má i trestání a odměňování. Autor uvádí několik způsobů, jak řešit různé situace bez trestů. Důležitá je trpělivost, určení pravidel a hranic a mít pozitivní přístup k výchově. Poslední kapitola je věnována efektivním výchovným postupům, kdy je velmi důležitá komunikace a vzájemné porozumění.

Ze zahraniční literatury zmiňujeme autorku Naomi Aldortovou a publikaci: „*Vychováváme děti a rosteme s nimi*“. Ta uvádí několik rad, jak z dítěte bez trestání a vyhrožování vychovat laskavého a zodpovědného člověka. Upozorňuje na důležitost komunikace, obzvláště v případech, došlo-li k nezvratným situacím. Dítě musí mít možnost vyjadřovat své pocity. Nemůže-li se dítě plně vyjádřit, je to zejména proto, že to nedokáže nebo se necítí bezpečně. Tím se dostává do stresu. To vždy vede k tělesným projevům, poruchám chování a poruchám vývoje.

Významnou zahraniční publikací je kniha: „*Děti potřebují hranice*“. Jejím autorem je Jan Uwe Rogge. Nacházíme zde rady a návrhy řešení různých výchovných situací. V každé výchově by měly být stanoveny hranice, které by určovaly dítěti, jaké chování je správné a jaké je nežádoucí. Zmiňuje zde také, že rodiče a všichni ostatní, kteří na děti působí, by

měli být jakými vzory, podle kterých se děti orientují. Cílem této publikace je naučit rodiče vyhýbat se stresovým situacím, které výchova přináší.

Z cizojazyčné literatury byla použita publikace „*Social Psychology*“. Autorem je významný profesor psychologie David G. Myers. Dočítáme se zde, jak důležitou roli ve způsobu našeho chování a jednání hrají sociální vlivy. Pro každou osobnost je typické určité chování a postoje. To souvisí s geny a kulturou, tedy i s rodinou, ve které dítě vyrůstá.

Dále zmiňujeme publikaci „*Handbook of Parenting: Theory and Research for Practice*“, jejímiž autory jsou profesor psychologie Masud Hoghghi a profesor pediatrie Nicholas Long. Jedná se o sbírku příspěvků, které se týkají otázky rodičovství. Tato příručka odpovídá na otázky správné výchovy, výchovy dítěte se speciálními potřebami nebo výchovy problémového dítěte. Na výchovu má vliv také sociální situace rodiny a pro vývoj dítěte je důležitá interakce nejen mezi rodiči, ale i sociálním okolím.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociální pedagogika vznikla jako reakce na starou tradiční školu a převládající psychologické koncepce, které považovali člověka za biologickou a psychologickou bytost, pro jejíž vývoj není společenské prostředí důležité a nemá na ni vliv. (Bakošová, 1994, s. 6)

Předmětem jsou sociální aspekty výchovy a vývoje. Orientuje se na výchovu a pomáhá řešit krizové situace. Cílem je zlepšení podmínek, ve kterých vychovávaný žije. Během života se člověk začleňuje do společnosti, učí se určitým pravidlům, normám a kultuře. Je to právě rodina, kdo uvádí dítě do určitého kulturního prostředí.

Člověk je společenská bytost, podléhající vlivům sociálního a kulturního prostředí. Touží po pocitu existenční jistoty, kompetence a opory. (Nakonečný, 1997, s. 65)

Dle Pelikána je výchova záměrným působením na osobnost s cílem dosáhnout pozitivních změn ve vývoji. Známé jsou dva základní typy výchovy, tzv. tvrdá (autoritativní) a měkká (antiautoritativní). Ačkoliv se od sebe liší, obě mají stejné důsledky. U obou jsou překračovány zásady a vychovatelé nejsou důslední. Přísná autoritativní výchova selhává proto, že k přísným trestům řada rodičů přistupuje v okamžiku špatného emocionálního rozpoložení, bez vysvětlení, bez vnímání a prožitku pocitu viny dítěte. Přísná výchova vytváří citový chlad a tím dochází k selhání výchovného působení. Volná, antiautoritativní výchova je na tom obdobně. Rodiče přivírají oči před drobnými, opakujícími prohřešky, tolerují a ustupu-

jí požadavkům dítěte. Tím se potřebné hranice výchovy vytratily. (Vaníčková, 2004, s. 22-23)

Nestanoví-li rodič žádné hranice, své dítě citově přetěžuje. Chybí mu osobní vzory pro orientaci. Příliš volný styl výchovy dítě neuvolňuje a nepomáhá v budování důvěry ve vztahu. (Rogge, 2000, s. 50)

„Rodič v roli vychovatele svým chováním rozhoduje o tom, že vytvoří podmínky pro chování dítěte, a tím tedy i pro možnou odměnu či trest a je za vědomý způsob výchovy zodpovědný.“ (Vaníčková, 2004, s. 22)

„Sociální pedagogika je součástí věd o člověku, patří do soustavy pedagogických věd. Sociální pedagogika jako životní pomoc je pozitivní pedagogika, jejímž cílem je v systému komplexní péče poskytnout pomoc dětem, mládeži a dospělým v různých typech prostředí hledáním optimálních forem pomoci a kompenzováním nedostatků. Cílem je přeměna lidí a společnosti prostřednictvím výchovy. Jde proces výchovné péče a ochrany směřující k integraci a stabilizaci osobnosti.“ (Bakošová, 2008, s. 24)

V diplomové práci se zabýváme vývojem osobnosti, tím, jak je vychovávána a v jakém prostředí žije. Důležitým činitelem je rodina, kde dochází k primární socializaci. Prvotní vzorec pravidel a norem, jak se správně začlenit do společnosti nám předávají rodiče. Způsoby výchovy jsou různé. Mezi výchovné prostředky patří právě odměny a tresty.

1.3 Vztah tématu k teoretickým východiskům a základním pojmům

V této kapitole definujeme základní pojmy, které souvisí s daným tématem.

Marie Hradečná (1995, s. 20-21) ve své publikaci „*Vybrané problémy sociální pedagogiky*“ zmiňuje zdravotnickou komisi Rady Evropy z roku 1992, která definuje následující pojmy:

Tělesné týrání

Tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte včetně úmyslného otrávení nebo udušení.

Pohlavní týrání

Nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Patří sem jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo svěřeno do péče, nebo kýmkoliv kdo ho zneužívá. Pohlavní týrání dělíme na dotykové a bezdotykové.

Citové týrání

Takové chování, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a jeho chování. Patří sem verbální útoky, ponižování, zavrhování dítěte, násilná izolace či omezování dítěte.

Zanedbávání

Jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu ve vývoji dítěte. Rozlišujeme tělesné zanedbávání (nedostatek výživy), citové zanedbávání (neuspokojování životních potřeb), zanedbávání výchovy a vzdělání (dětská práce).

Systémové týrání

Týrání způsobené systémem, který je založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin. Dítěti je upřeno právo na informace, je neprávem odloučeno od rodičů, je mu věnována špatná péče v denních zařízeních, ve škole či v domově.

Dalšími pojmy, se kterými se v práci setkáváme, jsou:

Socializace

Celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, kulturu, hodnoty a začleňuje se tak do společnosti. Uskutečňuje se sociálním učením. (Kraus a Poláčková, 2001, s. 54)

Trest

Trest je záporný podnět nebo jejich souhrn, situace vyvolávající nelibost či bolest.

Znamená ukončení určité reakce, avšak nenabízí reakci jinou. Výsledkem je, že může vzniknout reakce ještě méně žádoucí, např. strach, odpor k trestající osobě nebo agresivní chování. (Hartl a Hartlová, 2000, s. 624)

Odměna

„Je kladný podnět či seskupení podnětů nebo situace schopná vyvolat libost či uspokojit potřebu. Odměňované reakce se posilují, a proto se vyskytují častěji.“ (Hartl a Hartlová, 2010, s. 360).

Syndrom CAN

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, označovaný jako Child Abuse and Neglect, je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte. (Fischer a Škoda, 2009, s. 145)

Rodina

Profesor Blahoslav Kraus (2008, s. 80) definuje rodinu, která je dle něj strukturovaným celkem, jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný a stabilní prostor pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. Jde o přirozené prostředí, do kterého se člověk rodí, aniž by si mohl vybrat jiné, a přejímá to, co mu připravili rodiče. Je nenahraditelná při předávání hodnot z generace na generaci, funguje jako nejvýznamnější socializační činitel.

Dle Dunovského je rodina „malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti“. (Dunovský, 1999, s. 91-92)

Výchova

Docentka Bakošová (1994, s. 16) uvádí definici E. Plancharda: Výchova je příprava dětí a mládeže na život. Spočívá v systematické aktivitě vykonávané dospělými na dětech a adolescentech tak, aby je připravila na život v určitém prostředí.

Profesor Pařízek (1994, s. 8) definuje výchovu jako záměrnou, soustavnou a cílevědomou činnost, která sleduje projektování a utváření člověka. Je to zvláštní druh lidské činnosti, zaměřené cíleně a organizovaně na utváření tělesných i duševních stránek člověka a to v souladu s požadavky a úkoly, které na něho klade společnost na určitém stupni historického vývoje. V jejím procesu si člověk osvojuje poznatky nashromážděné minulými generacemi,

kulturní dědictví předcházejících pokolení, hodnotové orientace, společenské normy, jimiž jsou regulovány mezilidské vztahy, ale zároveň i metody řešení úkolů, které přináší život ve společnosti a způsoby chování, jimiž se člověk do společnosti integruje.

Autorita

vzájemný vztah, v němž jeden poskytuje druhému ochranu, oporu, vedení, přičemž ten druhý tuto ochranu, oporu a vedení přijímá a nabývá tak životní jistoty. (Matějček a Dytrych, 1997, s. 40)

Autonomie

Jedná se o složitý multidimenzionální jev. Dotýká se všech složek lidské bytosti. Zasahuje do složky mentální, biologické, spirituální, kulturní, politické i ekonomické. Nositelem je jedinec, skupina, organizace, společnost, stát. Autonomie= samostatné určování pravidel nebo cílů, jejich provádění a kontrola. (Jandourek, 2007, s. 35)

2 VÝCHOVA DĚTÍ, ODMĚNY A TRESTY

Každý rodič se nejspíše zamyslel nad tím, zda tresty do výchovy patří, a nejspíše se domnívá, že právě trest je nejlepším výchovným prostředkem. Patří sem nejen tresty tělesné, ale také psychické, což si často ani neuvědomují. Zamysleme se nad tím, zda jsou jakékoliv tresty nutné. Většina lidí si plánuje, jak bude jejich život vypadat. Kdy je čas na budování kariéry a kdy na usazení se a plánování rodičovství. Být rodičem znamená především práci a podle toho by se mělo k výchově a k dítěti přistupovat. Stejně jako v zaměstnání je potřeba si práci předem promyslet, platí to i ve výchově. Rodičovství je dlouhodobá záležitost a každý rodič by si měl uvědomit, že jeho chování má velký vliv na to, jaký dospělý jednou z jeho dítěte bude. S rozvahou by měl trestat, ale také odměňovat, a to takovým způsobem, aby dítě vždy vědělo, za co konkrétní trest či odměnu dostalo. Jedině tak bude naše jednání mít smysl a dítě se dalšímu nevhodnému chování vyhne.

Rodič by měl být průvodcem dítěte na cestě k dospělosti. Výchovu si tedy bez trpělivosti, vytrvalosti a důslednosti nelze představit. Důležitý je také dostatek času, který dítěti věnujeme. Co tedy pro rodiče tresty znamenají? Prostředek k dosažení poslušnosti.

Psycholog Václav Mertin uvádí, že první volbou rodičovské výchovy jsou tresty. Někteří lidé si výchovu bez nich neumí představit, je tomu zejména proto, že je nikdo nic jiného nenaučil. Sami byli v dětství trestáni a v dnešní uspěchané době nenacházejí čas na rozšíření komunikačních a výchovných prostředků. (Tresty ve výchově dětí- Šance dětem, © 2015)

Setkáváme se také s tím, že rodiče, byli-li trestáni v dětství svými rodiči, právě takovou metodu výchovy považují za efektivní. Mnohdy slycháváme: „Mě rodiče jako dítě fyzicky trestali a jaký jsem slušný a úspěšný člověk.“ Ano, může tomu tak být, ale měli bychom rozlišovat fyzické tresty, které jsou uskutečňovány v harmonické a funkční rodině, samozřejmě v přiměřené míře, a v rodině dysfunkční.

„Dítě přebírá v rodině skupinové vzory a osvojuje si normy sociálního chování v závislosti na chování rodičů. Stupeň agresivity dítěte je závislý na formách, které v rodině převládají.“ (Kvapilová, 2000, s. 30)

V poslední době se velmi často setkáváme s tím, že rodiče se dopouštějí trestání dětí v době, kdy řeší své osobní problémy (ztráta zaměstnání, špatná finanční situace, partnerské neshody). V žádném případě by ale dítě nemělo být prostředkem, jak ventilovat svůj

stres a nezvládnutelné emoce. Rodiče se domnívají, že tím, že dítě trestají, dávají mu najevo, že něco dělá špatně. A příště se takovému jednání vyhne. Jakékoliv trestání by mělo být přiměřené věku.

Je velmi důležité rozpoznat, co je tělesné trestání a co už přechází k fyzickému týrání. Tato hranice není jednoznačná a její vymezení je složité. Výbor pro práva dětí OSN uvádí, že tělesné trestání se stává tělesným týráním, je-li trest prováděn za pomoci předmětů, na citlivou část těla, nebo když po ranách zůstávají na těle stopy. V některých případech je fyzické týrání nezáměrným výsledkem fyzického trestu. Je provedeno v afektu nebo ve vzteku frustrovaného rodiče. Tělesný trest, vykonaný záměrně či nezáměrně, vyústí v poranění nebo tkáňové poškození dítěte. Je tedy považován za fyzické týrání a může být podnětem pro intervenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, anebo dokonce vést k obvinění z trestného činu. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 10-11)

Mezi tělesným trestem a týráním je velmi tenká hranice. Je všeobecným zájmem, aby ubylo týraných dětí, ovšem je nutné se zamyslet nad tím, co má tělesné týrání společného s tělesným trestáním. Mezi tělesným trestem a fyzickým týráním neexistuje jasně vymezená hranice, ta ale není ani mezi psychickým týráním a psychickým trestem. (Tresty- Klimeš, © 2015)

2.1 Tresty a jejich strukturování (specifika)

Jan Amos Komenský uvádí, že: „Každý trest je veden hněvem, prchlivostí a nenávist je chybou, a naopak trestat se má s upřímností tak, aby trestaný pocítil, že trest je míněn v jeho dobro.“ (Vaničková, 2004, s. 17)

S tím můžeme jen souhlasit. Trest by měl vést především k ponaučení. Trestaný by si měl uvědomit, že jeho chování a jednání bylo nežádoucí. Nad svým jednáním by se měl zamyslet a vyvarovat se situaci, kdy by jednal opět nežádoucím způsobem.

Robert Čapek ve své publikaci „*Odměny a tresty ve školní praxi*“ uvádí následující definici: „Trest je takové působení, spojené s chováním nebo jednáním jedince, které vyjadřuje negativní hodnocení a přináší vychovávanému nelibost, frustraci nebo omezení některých jeho potřeb“. (Čapek, 2008, s. 31)

Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek. Mezi nejčastěji používané tělesné tresty patří: pohlavek, facka, výprask rukou, výprask

předmětem, kopanec, rána, odhození, třesení, praštění hlavou o zeď, štípání, tahání za vlasy a uši, stoj v hanbě, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, svazování, zalepování úst či ponořování do horké nebo ledové vody.

Některé tresty jsou typické pro rodinu a některé převládají ve škole či jiném sociálním prostředí, například ve vrstevnické skupině. Když se řekne tělesný trest, ve většině lidí to nevyvolá silnou emocionální reakci, avšak po přečtení výše uvedených způsobů trestání by reakce byla skutku jiná. Mezi nejčastěji používaný tělesný trest patří facka. Ačkoliv má okamžitý účinek, je třeba si uvědomit, že rodiče mnohdy neberou v úvahu svojí sílu a mohou dítěti způsobit daleko více bolesti, než by chtěli či naopak ho poškodit. Tělesné tresty nelze vidět jen na rovině tělesné a psychické, ale také v rovině emocionální. Jestliže přijímáme trest od někoho, koho milujeme, vzniká tady riziko vytvoření spojení lásky a bolesti. (Vaničková, 2004, s. 31-32)

Fackování děti učí agresí a zvyšuje jejich pohotovost k násilnému řešení jejich vlastních problémů. Děti, které jsou fackovány, mají tendenci k nižší sebekoncepci, depresi a v dospělosti častěji méně placenou práci.

S tímto poznatkem se setkáváme i na chodbách či v třídách základních škol, kdy již děti nízkého věku řeší sebemenší rozpor fackováním. Takovéto jednání jim přijde vhodné a normální a mnohdy se diví, proč je kvůli tomu takové pozdvižení. Mnohdy jsou to děti ze sociálně slabých rodin, ve kterých je fackování na denním pořádku. Rodiče tímto způsobem řeší pozdní příchod, špatnou známku, nepořádek v pokoji či neuposlechnutí. Mají za to, že takovéto jednání je účinné. Znamku si tím ale dítě rozhodně nezlepší, na to je zapotřebí procvičení učiva s dítětem, které je mnohdy rodičům na obtíž.

Eva Vaničková (2004, s. 33) uvádí definici, kterou formuloval kolektiv amerických autorů a která byla přijata Výborem pro práva dětí OSN a úřadovnou pro týrání dětí SZO: „tělesný trest je tělesným týráním, dochází-li k potrestání za pomoci předmětu, je-li bití směřováno na citlivé části těla (hlava, břicho, oblast genitálií, plosky a dlaně), nebo také tehdy, zůstávají-li na těle po ranách stopy (modřiny, škrábance).

Týrání nemusí být vždy jen fyzické, ale také duševní. Je tomu tak tehdy, je-li dítěti odepřena láska, často bývá opuštěné, často slyší výhrůžky, je zavíráno, vystavováno strachu či hladovění. Tělesné týrání můžeme označit jako agresí vůči dítěti, která se projevuje fyzickým poraněním. Zvláště závažné je sexuální zneužívání. Zarážející ten fakt, že k němu v

85% dochází v okruhu příbuzných či blízkých známých. V případech, že ke zneužití dochází ze strany učitelů, vedoucích na táborech či vychovatelů je narušena i profesní etika a prestiž. Takové jednání vede k narušení psychiky a je omezena schopnost budování vztahů postiženého. (Havlík a Koťa, 2011, s. 78)

Rodina by měla být místem, kde se dítě cítí bezpečně. Je-li ale násilníkem právě člen rodiny, řeší takové jednání útky z domova, výběrem nevhodných vrstevníků, často sahají ke drogám a alkoholu, mohou se také projevit problémy příjmu potravy či sebepoškozování. Zneužívané děti mají v pozdějším věku sklon k rizikovému chování, pohlavnímu styku bez ochrany, promiskuitě či násilnému jednání vůči partnerovi.

Dle Fischera a Škody (2009, s. 146) jsou fyzickým týráním všechny nepřiměřené akty násilí na dítěti. Hrubý útok, jehož důsledkem je tělesné zranění, trvalé poškození nebo dokonce usmrcení dítěte, ale také užívání tělesného trestání jako převažujícího prostředku výchovy. Patří sem: nepřiměřené bití rukou, či různými předměty, kopání do dítěte, údery pěstí, popáleniny, opaření, bodné rány, vytrhávání vlasů, tahání za uši, škrcení, dušení, silné otřesy, svazování, odnímání spánku či potravy a šikanování.

Tělesné tresty můžeme klasifikovat podle několika kritérií. Například podle účelu, zda se jedná o trest výchovný nebo nápravný. Dále podle způsobu provedení, trestáme-li rukou, nebo předmětem. Rodiče většinou používají mírnější formu trestů, jakými jsou plácnutí dítěte rukou. Trestání dětí páskem nebo vařečkou v posledních letech ustupuje do pozadí. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 7)

Domníváme se, že fyzické trestání by nemělo být reakcí na špatné výsledky ve škole. Není to totiž vždy jen chyba dítěte, ale také rodičů. Mají možnost výsledky svého dítěte kontrolovat v průběhu roku a také možnost se zúčastňovat rodičovských schůzek. Pokud na dítě v průběhu roku nemají čas, nezajímají se o studijní výsledky či nepomohou dítěti s učivem, nemohou se divit, že známky na vysvědčení jsou špatné.

Trest, anebo hrozba trestáním sice může určitou situaci ukončit, ale platí to jen na krátkou dobu. Trest totiž neukazuje dítěti žádnou možnost, jak by se příště mohlo pokusit své špatné chování vyřešit. Vnímá-li dítě trest jako ponižující, vyvolává to v něm touhu pomstít se rodičům, anebo reaguje přehnanou poslušností. To zejména v případě, že se bojí dalšího trestu. (Rogge, 2000, s. 74)

2.1.1 Charakteristika tělesných trestů

Tělesný trest je charakterizován tím, že:

- Porušuje tělesnou integritu dítěte.
- S přibývajícím věkem dítěte ztrácí na účinnosti a pozbývá svůj smysl, protože odměny a tresty vázané na tělesné pocity vnímají pouze děti ve věku batolete.
- Primitivní tresty zatlačují dítě k primitivní reakci a brzdí tak jeho vývoj osobnosti.
- Je u něj velmi důležité hledisko jeho spravedlnosti a srozumitelnosti.
- Je provázen stresem, který u starších dětí nabývá většího rozsahu, podle toho jak vnímají tělesný trest jako ponížení.
- Děti, které se učí nápodobou chování, si ukládají do paměti tělesné násilí jako metodu řešení problémů.
- Zvyšuje pohotovost k agresivnímu chování.
- Je-li naplněna definice násilí v tělesném trestu, stává se trest týráním dítěte.
- Vede k postoji poslušnosti, podřízenosti a bezmoci.
- Opakuje-li se, je tu riziko útěku dítěte z rodiny či ústavního zařízení.
- Opakuje-li se nebo jsou-li tělesné tresty kruté, vzniká riziko sebepoškozování.

Trest zdaleka není pro dítě to, co jsme si vymysleli nebo použili, ale to, co dítě samo prožívá jako trest. Uvedeme příklad, kdy rodiče dítěti zaplatí letní tábor. Čekají, že dítě bude mít radost, to ale hledá odpověď na to, co provedlo, že jej rodiče trestají tím, že ho posílají na tábor.

2.1.2 Funkce trestu

Každý trest má tři funkce:

1. Napravit škodu.

Trest je aktem spravedlnosti a je třeba, aby dítě plně porozumělo svému provinění a uvědomilo se, za co bylo potrestáno. Trest vyžaduje rozvahu a klid. Způsobí-li dítě svým jednáním škodu na věci či újmu osobě, měla by být tato škoda trestem napravena.

2. Zabránit opakování.

Trest má být korekcí chyby. To ale u některých dětí nefunguje a měli bychom se tomu vyvarovat, aby nedocházelo k nekončícím neúčinným trestům. Jde o děti s ADHD, děti s psychickou deprivací, děti psychopatické či nadměrně impulzivní.

3. Zbavit viníka pocitu viny.

Zproštění viny je nedílnou součástí trestu a doporučuje se neodkládat. Prožívání viny je velmi bolestivé a proto by mělo být záležitostí velmi krátkou. To, za jakou dobu osvobodíme dítě od pocitu viny, souvisí s důvodem potrestání. Měli bychom si uvědomit, že prohřešek dítěte byl trestem anulován a neměli bychom mu jej ho dále připomínat. (Vaníčkova, 2004, s. 34-35)

Nelze vymyslet jeden univerzální trest, který by byl pro všechny děti stejný. Každý rodič zná své dítě nejlépe, a podle toho by jej měl také trestat. V ohled by měl brát věk dítěte, jinak budou vypadat tresty pro předškoláky, a jinak pro děti v pubertálním věku. Při trestání bychom také měli myslet na to, zda se jedná o první přestupek daného typu, anebo dítě prohřešek neustále opakuje. V takovém případě bychom se měli zamyslet na jiném druhu trestu. Účinky trestu mohou být různé. Závisí na předchozích zkušenostech dítěte, na jeho osobních vlastnostech, na vztahu mezi ním a dospělým, na situaci či momentálním klimatu. Účinky trestů jsou jen stěží předvídatelné.

Každé dítě je individuální a jedinečnou bytostí. Což znamená, že u každého dítěte je účinek trestu jiný. U jednoho dítěte vede stejný trest k žádoucí nápravě, u druhého k poslušnosti pouze navenek při skrytém nesouhlasu, třetí dítě reaguje negativisticky a v ještě vyšší míře se chová nežádoucím způsobem, čtvrté se dostává do deprese, ztrácí pozitivní sebehodnocení. Trest vede někdy k úplnému opaku toho, čeho mělo být dosaženo. (Čáp a Mareš, 2001, s. 49)

2.1.3 Faktory ovlivňující užívání tělesných trestů

Prvním faktorem ovlivňujícím užití tělesných trestů je osobnost vychovatele. Rodiče často vedou k nepřiměřenému trestání jejich vlastní emoční problémy a nestabilita. Ty ventilují prostřednictvím fyzického násilí a chování dítěte je využito jako záminka. Tělesné trestání může být také projevem určité psychopatologie trestajícího.

Dalším faktorem je osobnost dítěte. Děti, které nějakým způsobem nenaplnují očekávání svých rodičů, zvyšují riziko, že budou častěji vystavovány fyzickému násilí:

- Děti, u nichž byl narušen proces přirozeného připoutání (děti nechtěné, problematický průběh těhotenství, narození dětí nepreferovaného pohlaví).
- Děti, které vyžadují speciální péči (předčasně narozené děti, děti s postižením, hyperaktivní děti).
- Děti, které mají problémy se zvládnutím určitých vývojových stádií (špatná adaptace na školu).
- Odlišné děti (děti s postižením, nízkou inteligencí, dítě nehezkého vzhledu).
- Děti opakovaně bité (svým chováním působí negativisticky, což vede rodiče k dalšímu trestání). (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 9-10)

„Rodiče mohou své dítě fyzicky trestat odmalička nebo mohou začít později, typicky v pubertálním období, které je všeobecně považováno za krizové období, jež klade jak na rodiče, tak na děti mnohem větší nároky.“ (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 10)

2.1.4 Syndrom CAN

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, označovaný jako Child Abuse and Neglect, je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte. Vzniká, jestliže rodiče nebo jiné dospělé osoby nenáhodně jednájí způsobem, který je danou společností hodnocen jako nepřijatelný. Jedná se o soubor negativních důsledků špatného zacházení s dítětem. Tyto příznaky mohou vzniknout následkem špatného zacházení nebo nedostatkem péče. (Fischer a Škoda, 2009, s. 145)

2.1.5 Tělesné tresty a vývoj dítěte

Tělesný trest či tělesné týrání představuje riziko pro další vývoj dítěte. Zejména jeho osobnosti. Dochází-li u dítěte často k tělesnému týrání, může to u něj vyvolat trauma, které se může projevat i několik let od události, která ji vyvolala. Toto trauma může mít různé podoby, např. děsivé sny. U těchto dětí je typický úbytek aktivity, jsou neklidné, nesoustředěné, neadekvátně reagují na překvapení či mají problém s usínáním. Pokud dítě od útlého věku vyrůstá v podmínkách, kde je narušena jeho potřeba bezpečí, okolní svět pro něj bude

neustále představovat riziko, před kterým ho nikdo nemůže ochránit. Je narušeno jeho sebepečení a domnívá se, že ono je to špatné a trestání si zaslouží.

Nepřiměřené tělesné tresty se v budoucnu mohou projevit poruchovým chováním, poruchou osobnosti, týráním partnera nebo dítěte, alkoholismem nebo závislostí na návykových látkách. Velmi často dochází k přenosu násilí z generace na generaci. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 12)

Pokud už tedy dítěte trestáme, měli bychom se držet následujících pravidel:

- Netrestat dítě, pokud máme špatnou náladu (může totiž dojít k tomu, že dítě potrestáme i za něco, za co obvykle netrestáme).
- Netrestat dítě za věc, za kterou nemůže (v případě, že se mu něco nepovede).
- Netrestat, dokud nevyčerpáme ostatní možnosti.

Rozhodneme-li se pro trestání dítěte, měli bychom mít na paměti, že by k tomu mělo dojít ihned po přestupku. A to obzvláště u dětí předškolního věku. Jedině tak splní trest účel. U starších dětí se dá předpokládat, že jsou schopny si důsledky svého jednání uvědomit i později. I při trestání musí být vyjádřen osobní vztah k dítěti. Dítě musí vědět, že ho rodiče mají rádi. K trestu patří smíření, které by mělo následovat. Má-li mít tělesný trest výchovný účinek, musí být dítětem vnímán jako spravedlivý. Žádný trest by neměl být pouze důsledkem negativních emocí trestajících rodičů. Prohlédne-li dítě rodiče, to že si vybíjejí svůj vztek, ztrácí k nim úctu

Dítě snáze přijme trest od rodiče, než od cizího člověka. Nemusí tomu tak být vždy, ale obecně platí zásada, že dítě dokáže přijmout trest od člověka, vůči němuž skutečně prožívá své provinění a jehož autoritu přijímá. (Matějček, 2000, s. 42)

Rodiče, kteří své děti často bijí, byli v dětství sami svými rodiči bití či zneužíváni. „Násilí plodí násilí.“ Takové děti se stávají fyzicky agresivními. Chybí-li v průběhu dětství v rodině otec, zvyšuje se riziko, že dítě bude mít násilnické sklony. (Myers, 2010, s. 363-364)

2.1.6 Stádia mravního vývoje dítěte

Stádia mravního vývoje dítěte se definují jako vývoj od heteronomie k autonomii. Jednotlivá stádia mravního vývoje člověka se týkají jeho vztahu k ostatním lidem.

Níže uvedená stádia uvádí Marie Hradečná (1995, s. 9-10) ve své publikaci:

1. stádium

Heteronomie- pro dítě je dobro a zlo určeno následky jednání, autoritou, jejím příkazem, pochvalou a trestem. Dítě se normám učí nápodobou, odezvou vlastní činnosti, pokusem a omylem.

2. stádium

Před vstupem do školy je založeno na zkušenostech s rodiči a jinými dětmi, na konkrétním řešení problému. Převládá tu závislost. Opět učení nápodobou, za použití fantazie a tvořivosti.

3. stádium

Dítě vstupuje do nových sociálních vztahů, nutné dodržování školního řádu a dalších norem. Dítě si začíná uvědomovat svá práva, povinnosti i odpovědnost. Vyžadována určitá autonomie (rozhodování o organizaci učení, volba kamarádů).

Ve všech etapách se učí dítě nejen normám, ale také způsobu vedení. Děti, které jsou přísně tělesně trestané nebo týrané, anebo jsou svědky takového jednání, mají v dospělosti tendenci používat stejného jednání na svých vlastních dětech.

4. stádium

Problémy spojené s rozhodováním o budoucím povolání a sociálním postavením, schopnost abstraktního myšlení, řešení morálních problémů. Schopnost chápat roli druhého, naslouchat mu a předvídat důsledky vlastního jednání a chování.

5. stádium

Vstup na vysokou školu nebo do zaměstnání. Mravní problémy spojené se vztahem k pracovní činnosti, s výběrem partnera, ujasnění životních hodnot a plná autonomie a odpovědnost za své jednání.

2.1.7 Tělesné tresty očima dětí

Děti většinou s trestem nesouhlasí. Obraz ideálního rodiče by dle názorů dětí měl být následující: Ideální rodič by měl být hodný, mít rád své děti, měl by mít čas, neměl by bít ani nadávat, neměl by pít ani kouřit, neměl by lhát, neměl by se rozvádět, stěhovat, měl by si se

svými dětmi povídat, neposlouchat jejich telefonáty, neměl by se dětem posmívat, dávat jim dárky a rodiče by se měli mít vzájemně rádi. (Vaníčková, 2004, s. 106)

Trest dítě informuje o tom, že jeho chování, jednání či postup nebyl správný.

Má také funkci motivační. U dítěte navozuje motivační konflikt → dává dítěti pocítit prožitky neúspěchu či frustrace. Dítě v trestání může spatřovat i vyjádření negativního osobního vztahu rodiče k dítěti. Tento vztah může vnímat jako projevení nedůvěry či vyjádření neperspektivnosti vztahu mezi dítětem a rodičem. (Průcha, 2009, s. 316).

2.2 K historii fyzických trestů

Tresty tvoří nedílnou součást lidské historie a byly používány jako postih za porušení kázně. První zmínky o tělesném trestání dítěte v přírodních matriarchálních společnostech se nepodařilo dopátrat. Z období patriarchální společnosti se dochovaly různé kresby a historické prameny, které představují trestání dětí otcem.

V období pravěku, starověku a v určitém období středověku byla minimální emocionální investice do narozeného dítěte, což se odráželo i v úrovni kultury výchovy dítěte. (Vaníčková, 2004, s. 13)

Tělesné tresty byly používány v Řecku, Římě, Egyptě a Izraeli, kdy bylo hlavním cílem zajistit a udržet disciplínu. Způsoby trestání se v jednotlivých civilizacích a kulturách lišily, ale mezi tzv. „univerzální tresty“ patřilo šlehání bičem nebo bití holí. Používání zvláště těžkých trestů nacházíme ve Spartě, kde právě tyto tresty patřily do součásti výchovy vojáků. Měly posilovat nejen tělesnou zdatnost, ale také sílu vůle a schopnost sebeovládání. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 5)

„Patria potestas ve starém Římě znamenala, že otec může s dítětem nakládat, jak se mu zlíbí. Může jej prodat, ale také zabít.“ (Dunovský, Dytrch a Matějček, 1995, s. 21)

2.3 Fyzické tresty a jejich postavení ve výchově

Filozofické systémy se zajímají o smysl lidského života, tedy i o cíl výchovy. Filozofové se zabývali otázkou výchovy, odměn a trestů. Jejich vliv na změnu zaznamenala scholastika, renesance, reformace a osvícenství. (Vaníčková, 2004, s. 14)

Dle řeckého filozofa Platona je cílem lidské společnosti uskutečnění spravedlnosti, a tomuto cíli má být podřízena i výchova. Své požadavky na výchovu formuloval ve své Ústavě. Na jeho učení navázal Aristoteles, největší filozof antiky.

Prvním výchovným činitelem byla rodina, dítě se pozvolna zapracovávalo a získávalo všechny potřebné vědomosti pro život v rodině. Postupem kultury a času se nositelem výchovy a vzdělávání stala církev a světské instituce. Což vedlo k tomu, že výchovné možnosti rodiny se zmenšovaly. K tomu přispělo i to, že práce živitele rodiny se odehrávala mimo domov a dítě tak ztratilo kontakt a možnost se jí zúčastnit. Postupem doby docházelo i k zaměstnávání žen. Z domu tedy odcházeli oba rodiče a výchovná možnost se stále snižovala. Vliv na výchovu se dělil mezi stát a církev podle toho, jak se vyvíjel jejich vzájemný vztah. Ve starověku v židovském státě byla povinnost výchovy záležitostí náboženskou, kdežto v Řecku za výchovu odpovídal stát. (Vaničková, 2004, s. 14-15)

Změnu, která se týká postavení dítěte, spatřujeme od 15. století, kdy se mění pohled na dítě, především na jeho dětství, a to pod vlivem humanismu a renesance. Rodiče se začínají o své děti zajímat a objevuje se fenomén mazlení. O přetvoření společnosti se snaží renesance, a to prostřednictvím výchovy a vzdělávání na základě svobodného rozvoje jedince.

Svého vrcholu dosáhlo v 16. století. Vlivem osvícenství se školství stávalo více záležitostí světskou a v 18. století vzniká obecná škola, což významně změnilo život dítěte. Nutno zmínit Marii Terezii, která po roce 1763 zavedla povinnou školní docházku a je známá výrokem, že škola je politikum, věcí veřejnou a spadá do správy státu. Osvícenství přineslo přesvědčení o schopnosti člověka se zdokonalovat. Anglický filozof John Locke označil právo každého člověka na život, svobodu a majetek za nezcizitelné a přirozené právo. Tím se stal klasickým zastáncem lidských práv. V 19. století se objevuje značný příliv citovosti do rodinného života při současném důrazu na autoritu otce a disciplínu dětí, což je jeden z důvodů, proč bylo kriticky pohlíženo na dětskou práci. Americká sociální pracovnice Florence Kelley jako první označila dvacáté století jako století dítěte. Formálně byly přijaty tři zásadní právní dokumenty na ochranu dětí. Dochází k oslabování důrazu na poslušnost formálním autoritám, zdůrazňování přirozené výchovy, demokratizace rodinného života, prioritizace emocionality a zvyšování citlivosti vůči násilí, křivdám a bezpráví vůči dětem. (Vaničková, 2004, s. 15-16)

Výchova dětí je proces starý jako lidstvo samo. Pro mnohé z nás je právě výchova tím, čemu by mělo být věnováno největšího úsilí. Vychovat dítě správně by mělo být zájmem celé společnosti. Ačkoliv se může zdát, že rodičovství není žádná velká věda, pro většinu z nás je to největší úsilí, ke kterému se ve svém životě zavazujeme. Hlavním smyslem rodičovství a výchovy dětí vůbec je zachování lidského druhu. (Hoghughy and Long, 2004, s. 3)

2.3.1 Výchova bez tělesných trestů

Historii výchovy lze označit za historii udržování a dodržování kázně, podřízení se určitému řádu. Za porušení kázně následuje trest. Celou historii lidstva provází tělesný trest. Zmínky o tělesných trestech dětí, které používali rodiče a vychovatelé, nacházíme v různých kronikách a historických románech. Díky vysoké citlivosti vůči násilí přirovnáváme dříve používané tresty krutému týrání. Patří sem např. několikahodinové klečení či bití rákoskou.

Za zmínku stojí Jan Amos Komenský a jeho dílo *Didaktika Magna*, kde vypracoval ucelený systém školské soustavy. Vytvořil také typologii vyjadřující přirozené rozdíly mezi dětmi a je třeba je respektovat. Základním didaktickým požadavkem je, aby se výchova vzdala všech násilných metod a respektovala přirozený vývoj dítěte. Zdůraznil, že přísnější kázeňské postupy mohou být používány pouze při trestání nemravného chování. Varuje před časným používáním přísných a tělesných trestů. (Vaníčková, 2004, s. 16-17)

Jean Jacques Rousseau, zastánce rovnosti, vyzdvihuje přirozené a praktické působení na děti a staví se proti ukládání všech trestů. Tělesné tresty byly nedílnou součástí výchovy dětí a děti tyto tresty akceptovaly. Až do 1. poloviny 20. století přetrvávala tradiční autorita a z ní vyplývající poslušnost dětí, která často přetrvávala až do věku dospělosti.

Mezi tělesné tresty, které byly považovány jako vykonání spravedlnosti, patřilo mrskání, bičování, rány holí či vystavování na pranýři bez dostatku tekutin a za jakéhokoliv počasí. Na našem území byly tresty této podoby zrušeny v roce 1867. Tento rok představuje zlom v odmítnutí společnosti, která akceptovala tělesné trestání lidí včetně dětí. V školských zařízeních bylo zakázáno tělesné trýznění dětí, avšak lehčí podoby trestů zůstaly. (Vaníčková, 2004, s. 17)

Dle německého pedagoga Wagnera školní děti považují za nejzávažnější trest (nedostatečná známka, propadnutí) to, co trestem ani není. Uvádí anketu: „Die Schulstrafe im Urteil

des Schullers“ v níž 210 žáků uvedlo, že za nejzávažnější trest patří propadnutí, dále snížená známka chování a až na posledním místě skončily tělesné tresty (jednalo se o mírnější formy trestů). V anketě děti také uváděly, jakým trestem potrestat konkrétní přestupky, patří sem: pohlavek za opisování, zavření po škole za lenost, tělesný trest za lež, pohlavek za napovídání. Ani ve 20. století ubližování dětem neustalo, ale naopak se začalo více vnímat, poznávat a řešit. Touto problematikou se zabýval také americký lékař německého původu, Henry Kempe. V roce 1962 poprvé popsal syndrom bitého dítěte, ale teprve až v roce 1992 byla přijata definice syndromu zneužívaného a zanedbávaného dítěte. (Vaníčková, 2004, s. 17-18)

Změnou kultury společnosti se mění i výchova v rodině. Výchovné cíle jsou v každé rodině stejné a tak je tomu i u výchovných prostředků. Zamyslíme-li se nad otázkou, zda lze vychovávat bez trestání, nacházíme odpověď, že lze. Důležité je se nejdříve zamyslet a až potom jednat. Dítě často trestáme pod vlivem negativního působení, kdy dítě vidíme jako problematické. Každé vývojové období dítěte klade na rodiče různé požadavky a rodiče by měli předcházet rizikům, která jednotlivá období u dětí přinášejí. Pokud dítěti něco jednou zakážeme a podruhé povolíme, vytvoříme dítěti v hlavě zmatek. Co je tedy správné? Rodič by měl být pro dítě čitelný.

Mnohdy se setkáváme s tím, že jeden rodič danou věc dítěti povolí a druhý zakáže. Bývá tomu především u rodičů, kteří spolu nežijí a o dítě se tzv. „přetahují“. Každý z nich chce být pro dítě vnímán „v tom lepším světle“.

„Řeknu dítěti svůj požadavek třikrát, to je ještě v pořádku- dítě nemusí poslechnout hned napoprvé. Ale místo abych to řekl počtvrté, tak se zvednu a jdu konat. To znamená, že ho fyzicky donutím, ne však výpraskem, aby udělalo to, co chci, nebo přestalo dělat to, co nechci, aby dělalo. To fyzicky znamená, že ho třeba vezmu za ruku a odvedu ho k sobě, bude stát vedle mě, dokud neřekne, že už přestane. Pak ho pustím a ve chvíli, kdy začne znovu, bude u mě stát podstatně delší dobu, což není zase taková zábava.“ PhDr. Václav Mertin (Tresty ve výchově dětí- Šance dětem, © 2015)

V poslední době můžeme také zaznamenávat místo tělesných trestů, trest v podobě odnětí lásky nebo verbálního trestání. Odmítání emocionální náklonnosti nebo vytýkání. Tresty tohoto typu sice nejsou zjevné, ale nechávají na dětech psychické následky. (Rogge, 2013, s. 115)

2.3.2 Prevence primární a sekundární

Definice Světové zdravotnické organizace uvádí, že primární prevence znamená počínat si tak, aby ke špatnému společenskému jevu nedocházelo, tedy předejít jeho vniku.

Jedná se o:

- Zaměřené působení na širokou veřejnost, tedy na všechny vrstvy obyvatelstva (prostřednictvím zákonů, vyhlášek, programy politických stran, církev, školství a zdravotnictví, prostřednictvím médií).
- Zaměřené působení na rodiče nynější i budoucí, kdy cílem je, aby rodiče byli schopni přijmou své dítě takové, jaké je.
- Zaměřené působení na odborné pracovníky a veřejné činitele- jedná se o zprostředkování poznatků z výzkumu a odborných studií.

Sekundární prevence

- Vytipovat rizikové skupiny obyvatelstva a rizikové situace, za kterých pravděpodobně k týrání, zneužití či zanedbávání dochází.
- Působení na tyto skupiny a situace tak, aby se riziko CAN snížilo na minimum. (Dunovský, Dytrych a Matějček, 1995, s. 75-76)

2.3.3 Možnosti prevence související s tělesnými tresty

Primární prevence je zaměřena na celou populaci a jejím cílem je zamezit fyzickému trestání.

Sekundární prevence se zaměřuje na rodiny, ve kterých se dá předpokládat zvýšené riziko, že k nepřiměřeným tělesným trestům docházím, cílem je tomuto riziku předejít, případně řešit již vzniklou situaci.

Terciální prevence zahrnuje opatření, která vedou ke snížení negativních dopadů v rodinách (kde se již tělesné trestání nebo týrání vyskytlo) a snahu předcházet relapsům. (Lovašová a Schmidová, 2006, 18)

Nutno si uvědomit, že každá rodina má právo na soukromí, nelze do něj svévolně vstupovat a zasahovat, proto by měl být kladen důraz na prevenci primární. Tedy působit na rodiny v době, kdy k trestání nedochází.

V ČR funguje několik zařízení, krizových center, či poraden kam se mohou děti i rodiče obrátit. Důležitou roli hrají telefonní linky, nejznámější Linka důvěry.

3 POSTOJE SPOLEČNOSTI K REALIZACI FYZICKÝCH TRESTŮ

Společnost se k realizaci fyzických trestů staví skepticky. Setkáváme se s názory, kdy lidé souhlasí se zavedením zákazu fyzických trestů, ale také s názory, kdy lidé právě fyzický trest považují za „tradiční“ výchovný prostředek. Argumentů nacházíme několik. Část populace poukazuje na možné nežádoucí účinky, ke kterým trestání vede. Může se jednat o duševní újmu dítěte a s tím spjaté psychické problémy. Obzvláště v období, kdy dochází k vývoji lidské psychiky. Další část populace, mnohdy tvořena rodiči, kteří sami v dětství trestání byli, s výskytem fyzických trestů v rodinách souhlasí. Argumentem může být to, že děti by legálního zákazu fyzického trestání zneužívali.

Eva Vaníčková ve své publikaci uvádí, že tělesné tresty porušují základní právo- respekt lidské důstojnosti a tělesné integrity. Existence zvláštní ochrany právním prostředkem promíjející násilí rodičů, učitelů a vychovatelů porušuje právo na rovnost ochrany, zaštiťující se právem. (Vaníčková, 2004, s. 50)

„Tradiční metody trestání se ani ve výzkumech neobjevují mezi efektivními a rozvoj dítěte podporujícími metodami výchovy.“ (Mertin, 2013, s. 20)

„Přibližně čtvrtina tělesných trestů dětí údajně hraničí s týráním nebo přechází v týráním. Tresty jsou však rizikovým výchovným prostředkem už ve své podstatě – tedy i když nepřecházejí v týráním. Mají řadu rizik, která mohou zůstat skryta a nerozpoznána a mohou se projevit i po delším čase, kdy už bývá těžké vystopovat vzdálené příčiny. Nejde jen o rizika pro individuální osobnostní vývoj, ale současně i o rizika pro rozvoj demokracie.“ (Centrum pro rodinu Vyškov- Tresty narušují sebeúctu, © 2015)

3.1 Rodina

Zamyslíme-li se nad tím, čím je pro nás rodina, dá se říci, že jakýmsi základem, stavební jednotkou. Podílí se na utváření naší osobnosti, probíhá v ní primární socializace a dává nám pocit jistoty a bezpečí.

Podobným způsobem rodinu vystihuje Jaroslav Řezáč (1998, s. 192): „Rodina je oním sociálním prostorem, který po celý život zásadně ovlivňuje socializaci osobnosti.“

Rodina je nenahraditelná instituce, ve které se předávají hodnoty z generace na generaci. Stojí na počátku rozvoje osobnosti a má možnost ho ovlivňovat. Je to hlavní socializační činitel. (Kraus, 2008, s. 79)

Domnívají-li se rodiče, že jejich výchova byla správná, stejným způsobem vychovávají i své dítě. Jsou zvyklí na určité jednání, a to praktikují i ve své rodině. Děti často slýchají: „Tohle kdybych provedl v dětství já, děda by na mně seděl kůži.“ Zajímavostí je, že ačkoliv si v dětství říkáme: „Takovýmto způsobem já se ke svým dětem chovat nebudu“, v dospělosti používáme tutéž výchovnou taktiku. Čím tomu tak je? Jiným pohledem na věc. Jako dítě jsme se cítili ukřivdění, ale zráním zjišťujeme, že fyzické trestání svůj účinek mělo. Nutno podotknout, že máme na mysli přiměřené trestání (pohlavek, naplácání na zadek).

Vývoj osobnosti je výsledkem interakce dvou vlivů, vnitřní výbavy jedince a vnějších podmínek jeho života. Je velmi důležité, jak člověk vnímá sám sebe. Obzvláště při vytváření sebepojetí, vycházíme z toho, jaké zkušenosti máme s druhými lidmi. První zkušenosti nám poskytují rodiče. Dítě na sebe začne pohlížet tak, jak se domnívá, že jej vnímají rodiče. (Balcar, 1991, s. 157)

Děti, které jsou vystavovány nepřiměřeným fyzickým trestům, slovním urážkám či citové deprivaci o sobě mají nízké mínění. Považují se za neschopné, zbytečné a vidí se tak i v mínění druhých. To bývá problémem ve škole, mezi spolužáky. Takové dítě totiž často bývá šikanováno a jednání svých spolužáků si nechá líbit. Doma se nemá komu svěřit a jít za učitelem mu přijde zbytečné, protože se domnívá, že nikoho nezajímá.

Přístup rodičů k dětem, styl vedení a emoční klima mají vliv na formování jejich osobnosti. Osoby, které měly přísnou výchovu, jsou staženější, málo dynamické a více emocionálně citlivější. Můžeme u nich pozorovat výrazný konzervatismus, starostlivost a mají tendenci se přizpůsobovat. Za to osoby, které prošly volným liberálním stylem výchovy, jsou více dynamické a vyhovuje jim proměnlivost životního prostředí. Jsou také daleko více vyrovnanější. (Řezáč, 1998, s. 194-195)

Dle Pavla Kopřivy (2012, s. 128) se většina rodičů domnívá, že tělesně trestat dítě je normální. I oni byli trestáni a vyrostli z nich slušní lidé. Už si ale neuvědomují, že pocity, které při tělesném trestání prožívali, mohou být hluboce potlačené.

Dítě, které má jistotu lásky rodičů se cítí plnohodnotně, nezávisle a má bezpečí k vyjádření. Děti, které emocionální bezpečí necítí, bývají bezmocné, osamělé, nejisté a mívají problémy s chováním či učením. To, že dítě milujeme, ještě neznamená, že se i dítě cítí být milováno. Někdy si rodiče pletou lásku s tím, že nechají dítě, dělat cokoli si zamane. Je-li vše přizpůsobeno rozmarům dítěte, bráníme jeho přirozenému a emocionálnímu rozvoji. Milovat dítě znamená nalézat rozumné způsoby, jak splnit jeho potřeby a být empatický a nápomocný. (Aldortová, 2010, s. 23-24)

V průběhu doby se mění způsoby výchovy dětí, ale také jejich trestání a odměňování. Naši prarodiče pamatují výprasky rukou, proutkem či klečení v rohu. Využívalo se strašení čertem, peklem nebo polepšovnou. Běžným a snad nejvíce používaným trestem je domácí vězení. V některých případech rodiče reagují potrestáním dítěte na vlastní selhání, a to například v případě, kdy se dítěti nedostatečně věnovali a nemá tak zvládnutou některou základní dovednost, kterou ostatní děti už mají. V dnešní době je oproti minulosti ve vyspělých státech odlišná atmosféra a řada dříve běžných trestů je odmítána nebo pouze trpěna, pokud rodiče nepřekročí určitou hranici a problém se nedostane na veřejnost. Co se týká bytí dětí, je v některých vyspělých zemích nejen odsuzováno, ale také postaveno mimo zákon. (Mertin, 2013, s. 18-20)

Výchova založená na zákazech a příkazech je častým jevem v rodinách. Taková výchova dítě zbavuje jeho odvahy, samostatnosti a potlačuje jeho přirozenost. Neuposlechnutí bývá doprovázeno tělesným trestem. V některých zemích je před tělesným trestáním dítě chráněno zákonem a rodič v případě užití tohoto výchovného prostředku může být trestně stíhán.

Rodinné prostředí působí prvky, které se v něm nacházejí. Každá rodina má své specifické cíle, způsoby, metody výchovného působení a odlišné podmínky. Mezi činitele, kteří určují cíle, prostředky a metody výchovy patří zvyky, tradice, hodnoty a úroveň vzdělanosti rodičů. Rodiče se ale shodují, že občasné tělesné trestání je potřebné. Vycházejí především z vlastních zkušeností. Mnohdy ale neznají důsledky. U dítěte trest vyvolává pocit pomsty, sklon projevit vlastní sílu vůči slabšímu a dochází u něj k vytváření negativních charakterových vlastností. (Bakošová, 1994, s. 33)

Žádné obecné doporučení, jak trestat děti neexistuje a ani neexistuje žádná obecná škála provinění. Vždy je třeba k dítěti přistupovat jako k individualitě. Každé dítě je jedinečné. Nutno brát ohled na jeho věk a vývoj jeho osobnosti. Každý rodič zná své dítě nejlépe. A na základě toho, by měl vždy určitý výchovný trest.

3.1.1 Dělení rodin z hlediska funkčnosti

V publikaci Fischera a Škody (2009, s. 143) nalézáme dělení rodin z hlediska funkčnosti.

Rodina funkční- je zde zajištěn dobrý vývoj a prospěch dítěte, v populaci většina rodin, až 85%.

Rodina problémová- vyskytují se závažnější poruchy, které ale neohrožují systém rodiny či vývoj dítěte, rodina je schopna tyto problémy sama řešit, v populaci 12-13% rodin.

Rodina dysfunkční- vyskytují se poruchy, které vážně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek, taková rodina není schopna poruchy sama zvládnout, sanace rodiny, 2% rodin.

Rodiny afunkční- taková rodina přestává plnit svůj základní úkol, dítěti škodí či ohrožuje jej, jediným řešením je odebrání dítěte z rodiny, 0,5% rodin.

3.1.2 Tělesné tresty v rodině

Každá rodina má svůj domácí řád, jedná se o obvyklé činnosti, návyky či rituály. Součástí jsou také odměny a tresty. To, jaký trest či způsob jeho vykonání rodič zvolí, nám o něj a o klimatu rodiny mnohé napoví.

Cílem odměny ve výchově je navození a utvrzení toho správného. Největší odměnou by pro dítě mělo být to, že udělalo radost svým nejbližším a dárek věcný by měl být jen symbolikou. (Vaníčková, 2004, s. 56)

Zarážejícím faktem je ta skutečnost, že nejvyšší procento týraných a zneužívaných dětí žije v neúplných rodinách či rodinách s novými rodiči. Rozvod rodičů a přítomnost nových členů rodiny má na děti negativní dopad. Pozornost by měla být věnována rozpadajícím se rodinám. Nejsou-li dospělí schopni spolu komunikovat, je to negativní tlak na dítě.

Rozvodovými spory u nás trpí nejvíce děti. Dalším problémem je presumpce nevinny. Dítě, jež je schopno označit někoho z rodiny, kdo ho zneužívá, s ním žije ve společné domácnosti a je s ním v každodenním kontaktu až půl roku. Do doby, než začnou soudy případ řešit. (Novinky.cz- Případy týrání, © 2015)

Vraťme se ale ke způsobům odměňování a trestání. Eva Vaníčková ve své publikaci uvádí výzkum, uskutečněný v České republice v roce 1994. Bylo zde zjišťováno následující:

Jakou formu odměny rodiče nejčastěji používají?

pochvala	83,9%
dárky	43,8%
peníze	24,3%
společný program rodiny	20,7%
splnění přání dítěte	19,8%
sledování televize	19,1%
jiné	6,5%

Tabulka 1: Formy odměn

Jaká forma trestu patří mezi nejčastěji používané?

hubování	62,1%
výprask	27,0%
příkaz splnit povinnost	22,7%
zákaz TV	21,2%
zákaz chování ven	20,2%
nemluvení rodičů	15,0%
odejmutí kapesného	10,5%
jiné tresty	6,2%
omezení zájmu rodičů	4,5%
trest tím, čeho se bojí	4,4%
vyhrožování vyhozením z bytu	4,2%
tím, že dítě nedostává jídlo	1,2%

Tabulka 2: Formy trestu

Jak můžeme z tabulek vyčíst, na prvním místě u obou výchovných prostředků je verbální vyjádření. (Vaníčková, 2004, s. 59-60)

3.2 Učitelé

Každý z nás, vrátí-li se do školských let, si jistě vybaví alespoň jednoho pedagoga, který určitého trestu využíval. Ať už se jednalo o stání v rohu, vyhození za dveře či pohlavku. Tresty byly různé a účinné. Nikoho z nás by nenapadlo si na učitele stěžovat doma, neboť hrozilo, že budeme potrestáni ještě jednou rodiči. V dnešní době je tomu jinak. Vyučující aby měl ráno obavy vstoupit do třídy, co ho zase čeká, co si na něj žáci opět vymyslí. Zcela běžně se děje to, že žáci učitele vyprovokují, nahrají si ho na video a přeposílají mezi sebou. Dojde-li k takovému problému, rodiče často stojí za svým dítětem, místo toho, aby zjišťovali, co se stalo, proč a kdo nese vinu.

V historii učitelé používali podobné tresty jako rodiče, tedy tělesné. Patřilo sem: bití rákoskou, ukazovátkem, tahání za vlasy či uši, posílání za dveře, sezení v „oslovské“ lavici nebo bití do hlavy). (Mertin, 2013, s. 20)

Škola je institucí, ve které probíhá sekundární socializace a role rodiny se v socializaci neustále zmenšuje. Zvyšuje se také počet hodin, které dítě ve škole tráví, ať už se jedná o samotné vyučování nebo o volnočasové aktivity v rámci školy. (Vaničková, 2004, s. 67)

Mezi základní způsoby trestů ve škole patří: výtka, poznámka, příkaz činnosti, vykázání žáka ze třídy na chodbu, pozdržení po vyučování, pozvání rodičů do školy. Dříve byl se školou spjat i trest tělesný. Traduje se, že tělesné tresty v našich školách byly zakázány v polovině minulého století. Tělesné tresty jsou ve školách zakázány. Tento zákaz má podobu vyhlášky, metodického listu či jiné vnitřní instituce ministerstva školství. (Vaničková, 2004, s. 69-70)

Dnes mají učitelé omezenější výchovná opatření, zejména tresty. Některé, jakými je bití, jsou zakázány úplně. Avšak i k tomuto trestání v dnešní době dochází. Mezi tresty, které učitelé využívají, patří kromě napomenutí či sdělení rodičům domácí psaní trestů, či nastudování látky navíc. Ve školách se objevují žáci, kteří vykazují nevhodné chování. Tyto negativní projevy mají často původ v nevhodném vzorci chování v rodině. V takové situaci je potřebná modifikace chování, která spočívá v posilování vhodného chování a naopak.

Odměny a tresty jako tradiční, behavioristický přístup jsou nejběžnějšími výchovnými prostředky. Učitel, který se domáhá plnění úkolů pouze hrozbou trestu, nikdy nenaváže s žáky takové vztahy, které by byly přínosné pro obě strany. Je zde nutná přirozená autorita, kterou si učitel získá především svým vhodným jednáním a chováním. Pouze od takového pedagoga jsou žáci schopni přijímat odměny a tresty v tom smyslu, v jakém mají být předávány. Tedy jako snahu pomoci a ukázat cestu. (Čapek, 2008, s. 32-34)

3.3 Společnost

Společenská pravidla nebo společenské normy jsou nezbytnou součástí života každého člověka. Určují vzorce a způsoby chování, které jsou v dané společnosti přiměřené a přijatelné a naopak stanovují chování a jednání, které je pro společnost nežádoucí a nepřijatelné. Každý člověk si v průběhu života osvojí pravidla, kterými se řídí. Tyto pravidla si osvojujeme už v dětství.

Denně se setkáváme se značným počtem způsobů chování v různých situacích. Je to dáno tím, že každý člověk je jedinečný, každý na tutéž situaci reaguje jinak. Normy se liší nejen mezi kulturami, ale také mezi subkulturami v rámci jedné společnosti. Zatímco jedna skupina obyvatel považuje určité chování za normální, druhá to vnímá jako deviantní či dokonce abnormální.

Důležitá je konformita- přizpůsobování se psaným i nepsaným společenským pravidlům. Konformní chování je podporováno různými reakcemi vůči porušování či dodržování norm. Reakce jsou následující:

- Pozitivní (formální a neformální odměny).
- Negativní (různé druhy formálních a neformálních trestů). (Fischer, Škoda, 2009, s. 19-20)

Vraťme se ale k tělesným trestům a k tomu, jak na ně pohlíží naše společnost. Zatímco v České republice jsou tělesné tresty považovány za adekvátní výchovný prostředek, ve skandinávských zemích, Rakousku, Kypru, Lotyšsku, Ukrajině, Chorvatsku, Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku, Izraeli, Islandu a Německu jsou formálně zakázány a morálně odsuzovány. V pohledu těchto zemí jsou totiž totožné s tělesným týráním.

Iniciativu ke změně postojů společnosti k používání fyzických trestů vyvíjí Rada Evropy i řada neziskových organizací. V Švédsku byly tělesné tresty v rodině a ve škole zakázány už v roce 1979 a v Německu až v roce 2000. Podle výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci u nás bylo v roce 2003 tělesně trestaných téměř 14% dětí. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 6)

Za zmínku stojí Austrálie, kde je úroveň trestu, který může být na dítě uplatněn, regulována zákonem. Povoleno je tzv. rozumný tělesný trest, jehož intenzita je mírná a má napravit chování dítěte. Je zapotřebí brát ale v úvahu faktory, jakými jsou věk dítěte, tělesné proporce, zdravotní stav, mentální status, důvod potrestání a jeho forma. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 15)

Ve východní Asii je fyzické trestání vlastních dětí povoleno. Tamní kultura je založena na přesvědčení, že tělesný trest je ve výchově nezastupitelný. Čína a Taiwan zakázaly tělesné tresty ve školách.

Země, ve kterých fyzické tresty nejsou zakázány, uvádějí:

- Stát nebude zasahovat do soukromých záležitostí rodiny, tedy do výchovy dětí.
- Rodiče mohou své děti fyzicky potrestat, pokud je to v jeho zájmu.
- Každý rodič by měl rozpoznat rozdíl mezi tělesným trestem a týráním.
- Rodič může své dítě fyzicky potrestat, pokud si myslí, že v dané chvíli je to výchovné a nutné, musí to být ale schopen prokázat. (Lovasová a Schmidová, 2006, s. 15-16)

Co se týká České republiky, jsou Češi k fyzickým trestům benevolentní. Téměř dvě třetiny české populace připouští využívání fyzických trestů u svých dětí minimálně ve výjimečných případech. Dříve byly fyzické tresty první volbou, dnešní rodiče raději volí tresty v podobě zákazů či domluvy.

K fyzickému trestání dětí dochází za fyzické napadání, šikanu či krádeže. Většina rodičů je však proti legislativnímu zakazu fyzických trestů v České republice. (Novinky.cz- Češi jsou k fyzickým trestům dětí benevolentní, © 2015)

Za zmínku stojí projekt s názvem Retrospektivní studie fyzického a psychického týrání v dětství u dospělé populace. Hlavním cílem bylo zmapovat výskyt tělesného a psychického týrání v dětství u dospělé populace. 83% dospělých odpovědělo, že ve svém dětství tělesné trestání či týrání zažili.

MUDr. Džamila Stehlíková, která v letech 2007-2009 byla ministryní pro oblast lidských práv a národnostních menšin. Do paměti nám byl vryt její návrh zákazu tělesného trestání dětí. Uvádí, že fyzické tresty dětí nebo ponižování jsou ve výchově nepřijatelné. Dále zmiňuje, že čtvrtina tělesných trestů na dětech v České republice odpovídá definici týrání a není nijak postihována. Jedná se o tělesné tresty vedené na citlivá místa dítěte (hlavička, břicho). Dalším případem je trestání předmětem, kdy na prvním místě je vařečka a na druhém pásek. Doplnila také, že rodič v afektu nedokáže odhadnout hranici, kdy končí trest a začíná týrání. (Novinky.cz- Zákaz tělesného trestání, © 2015)

3.3.1 Významné dokumenty

„Dítě má specifické potřeby a práva, odlišné od práv dospělých a navíc ke své větší zranitelnosti a závislosti potřebuje i specifickou právní ochranu.“

V roce 1924 Liga národů přijala Deklaraci práv dítěte. Po druhé světové válce byla Liga národů nahrazena OSN. V roce 1946 byla vyhlášena Všeobecná charta lidských práv a v roce 1959 druhá Deklarace práv dítěte. Výsledkem těchto dokumentů byl v listopadu 1989 na zasedání Valného shromáždění OSN přijat zásadní dokument- Úmluva o právech dítěte. U nás vstoupila v platnost Úmluva o právech dítěte v únoru 1991, a to na základě ratifikace prezidentem. Tento závazný dokument obsahuje 54 článků, z nichž se 41 článků přímo týká všech práv dítěte. Je zde vymezen pojem „dítě“. (Kraus a Poláčková, 2001, s. 114-115)

Úmluva zahrnuje právně závazné povinnosti státu, rodičů a všech dospělých, kteří přicházejí do styku s dětmi. Přirozená práva dětí na chování dospělým k nim a jednání a zacházení s nimi. Rozdělíme-li Úmluvu do několika oblastí, ta první se bude týkat existenčních otázek, vlastní identity. Každé dítě má právo na jméno, vzdělání, hru či soukromí. Další oblast se týká uspokojování základních potřeb (jídlo, ošacení, zdravotní péče). Třetí oblast se týká práva individuality (zacházení přiměřené věku). Dále sem patří právo na oba rodiče, na lásku, ochranu před násilím, špatným zacházením, před drogami, sexuálním zneužíváním, před únosy, obchodováním či před zneužitím v ozbrojených konfliktech). Nutno zmínit právo na respektování práv zabezpečující občanství (jazyk, náboženství). (Kraus a Poláčková, 2001, s. 114-115)

Úmluva je ovlivněna humanistickou psychologií, zejména A.H. Maslowem a jeho hierarchickým uspořádáním potřeb.

Obrázek 1: Maslowova pyramida potřeb

Jak můžeme vidět na obrázku, Maslowova pyramida potřeb řadí lidské potřeby podle důležitosti. Nejdůležitější a nejzákladnější potřeby jsou na nejnižším stupni. Sem patří potřeby,

kteře zajišťují přežití (potrava, rozmnožování). Je-li nám tato potřeba dopřána, pocítujeme potřeby další, např. pocit lásky, či uznání. Naše potřeby můžeme rozdělit do pěti základních oblastí, které jsou hierarchicky upořádané do tzv. pyramidy potřeb. Tuto hierarchii vymyslel americký psycholog Abraham Harold Maslow. Člověk nejprve uspokojuje základní potřeby, a teprve pokud je uspokojí, přesouvá se v uspokojování potřeb v pyramidě na vyšší stupeň.

3.3.2 Tělesné tresty v České republice

Česká republika patří mezi 10 zemí EU, které nezakázaly fyzické trestání dětí. Zákaz bití a tělesného násilí dlouhodobě naší republice doporučuje výbor pro práva dítěte OSN a v minulosti ho navrhoval i výbor české vlády. V současné době se chystá seznam kroků, které by měly přispět k ochraně dětí. Jedná se o zvýšení trestů pro pachatele a urychlení soudních řízení. Zákaz tělesných trestů navrhovala již výše zmiňovaná bývalá ministryně pro lidská práva, MUDr. Džamila Stehlíková. (Česká televize.cz- Bít děti v ČR se stále smí, © 2015)

Případů, kdy dochází k týrání, zanedbávání a zneužívání dětí přibývá. Pro srovnání uvádíme tabulku:

	Počet týraných, zanedbávaných a zneužívaných dětí	V neúplných a doplněných rodinách	V úplných rodinách
2013	7527	4428	2783
2012	7525	4495	2790
2011	6642	3751	2702
2010	5787	3412	2169
2009	4447	2455	1834
2008	1978	1096	798
2007	1884	1024	806
2006	1620	850	714

Tabulka 3: Případy týraných, zanedbaných.a zneužívaných dětí

Z počtu 7527 případů se jednalo o:

- 859 kauz tělesného týrání
- 888 kauz sexuálního zneužívání
- 4663 kauz zanedbávání

- 9 usmrcení. (Česká televize.cz- Týrané děti pocházejí nejčastěji z neúplných rodin, © 2015)

Alarmujícím zjištěním je ten fakt, že k vysokému počtu týraných, zanedbávaných a zneužívaných dětí, který neustále narůstá, dochází i v úplných rodinách.

Podle světové zdravotnické organizace v Evropě denně umírají tři děti kvůli týrání. Děti, které byly zneužívány fyzicky nebo psychicky je ale mnohem více. V České republice žijí zneužívání a týrání podle odborníků až 40000 dětí ročně. Tyto čísla jsou alarmující.

V dubnu 2014 odstartoval nový projekt OZNAM TO. Cílem je včasné odhalení a pomoc týraným, šikanovaným, sexuálně zneužívaným a zanedbávaným dětem. Týrané děti, jejich sousedé, příbuzní či učitelé zasílají oznámení na e-mailovou adresu info@oznamto.com. Denně je přijato deset až patnáct takových oznámení. (Česká televize.cz- Denně přibývá deset nových případů týrání dětí, © 2015)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

V praktické části diplomové práce je vymezen hlavní výzkumný problém a s ním související výzkumné otázky. Definováno je také to, co je cílem výzkumu. Dále jsou v praktické části práce stanoveny hypotézy, které následně testováním potvrdíme nebo vyvrátíme.

Na základě vymezení výzkumného problému a výzkumných otázek byl vybrán kvantitativní výzkum formou dotazníků.

4.1 Výzkumný problém

Jako výzkumný problém volíme otázku: „Jaké postavení ve výchově mají v dnešní době fyzické tresty z pohledu dětí? “

4.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit postoje rodičů a dětí na fyzické tresty. U dětí budeme zjišťovat, jaký druh trestu při trestání rodiči převládá a do jaké míry souvisí se studijními výsledky ve škole. Zajímá nás také rodinné zázemí dítěte, a zda souvisí s trestáním. U rodičů budeme zkoumat jejich pohled na fyzické tresty, samotné užití a také to, do jaké míry jsou při trestání svých dětí ovlivněni svými rodiči. Z pohledu dětí nás bude zajímat, jestli je ten trest přiměřený, pokud bývá trestáno tělesně, tak jestli rukou nebo předmětem. Zkoumat budeme také výskyt trestů ve škole.

4.3 Výzkumné otázky a formulace hypotéz

Výzkumné otázky zkoumáme z pohledu žáků mladšího školního věku a rodičů.

1. Souvisí vztah dítěte s rodiči s tělesným trestáním předmětem?

H1: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi vztahem dítěte s rodiči a tělesným trestáním.

2. Souvisí četnost trestání dětí s pohlavím trestajícího rodiče?

H2: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi četností trestání dětí a pohlavím trestajícího rodiče.

3. Souvisí výskyt patologických jevů v rodině s fyzickým trestáním?

H3: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi výskytem patologických jevů v rodině a fyzickým trestáním.

4. Má dítě, je-li trestáno tendenci v budoucnu také trestat?

H4: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi fyzickým trestáním dětí a tendencí v budoucnu trestat také.

5. Souvisí postoj rodičů k fyzickým trestům s tím, zda byli sami v dětství trestáni?

H5: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi postojem k fyzickým trestům a trestáním v dětství.

6. Má zaměstnanost rodičů vliv na trestání v afektu?

H6: Předpokládáme, že mezi zaměstnaností rodičů a trestáním v afektu existuje souvislost.

7. Souvisí pohlaví rodičů s jejich názorem na tělesné tresty?

H7: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi pohlavím rodičů a jejich názorem na tělesné tresty.

4.4 Výzkumný soubor

Zkoumáme pohled na fyzické tresty dětmi, ale také rodiči. Výzkumné soubory tedy budou dva.

1. výzkumný soubor

Základním souborem jsou všichni žáci, výběrovým souborem jsou žáci 4. a 5. tříd základní školy v Uherském Brodě. Celkem se jedná o 5 tříd. Tito žáci byli vybráni záměrně.

Dotazování proběhlo formou dotazníků, zúčastnilo se jej 38 děvčat a 64 chlapců. Celkem 102 respondentů.

2. výzkumný soubor

Základním souborem jsou všichni rodiče. Výběrovým souborem jsou rodiče, kterým byl dotazník elektronicky zaslán pomocí sociálních sítí anebo e-mailem. Celkem se jedná o 100 respondentů.

4.5 Druh výzkumu

V projektu diplomové práce budeme realizovat kvantitativní výzkum. Ten nám zajistí větší množství respondentů a informací. Výzkum bude probíhat v měsíci březnu.

4.6 Metoda výzkumu

Výzkum bude probíhat formou dotazníků. Dle profesora Chrásky (2007, s. 163) se jedná o soustavu předem připravených a formulovaných otázek, které jsou záměrně seřazeny a na které dotazovaná osoba písemně odpovídá.

Dotazování budou žáci základní školy. Je tedy tato metoda nejvhodnější. Dotazníky jsou zcela anonymní a žáci je vyplní v průběhu vyučování. Otázky byly zvoleny uzavřené, kdy na výběr bylo několik možností, ale také polouzavřené, kdy žáci, v případě, že jim nevyhovovala žádná z možností, mohli odpověď doplnit. Tím se vyvarujeme sugestivnosti otázek, kdy respondent uvede i možnost, se kterou není ztotožněn jen proto, že jinou nenašel. Abychom se vyhnuli nejasnosti otázek, byl proveden předvýzkum. Zúčastnilo se jej 18 žáků taktéž základní školy v Uherském Brodě. Ti byli seznámeni s otázkami dotazníku. Otázky byly postupně přečteny a objasněny, následně byly dotazníky vyplněny. Při vyhodnocení bylo zjevné, které otázky žákům nebyly srozumitelné a byly upraveny. Dotazník má celkem 21 otázek, jedná se o položky zjišťující fakta. Připravené, tištěné dotazníky byly přineseny do školy, kde byly rozdány třídními učiteli a následně sesbírány. Předpokládáme návratnost všech dotazníků.

Dalšími dotazovanými budou rodiče, taktéž formou dotazníků. Tyto dotazníky budou zpřístupněny na internetovém portálu www.survio.com (slouží k tvorbě dotazníků). Respondenti budou o tomto portále a dotazníku informováni pomocí sociálních sítí a e-mailem. Opět se jednalo o otázky uzavřené a polouzavřené. I zde byl proveden předvýzkum, zúčastnilo se jej 15 respondentů a následně byla upravena jedna z otázek. Dotazník určený rodičům má 19 otázek, jedná se o otázky zjišťující fakta.

4.7 Způsob zpracování dat

Po shromáždění dat nejprve získaný materiál zkontrolujeme a vyloučíme dotazníky, které jsou vyplněny chybně anebo neúplně. Data, která budou získána dotazníkovým šetřením internetového portálu, budou zaznamenána do tabulky v programu Microsoft Excel. Data získaná tištěným dotazníkem budou nejprve zpracována čárkovací metodou a následně zaznamenána do tabulky v programu Microsoft Excel. Pro přehlednější znázornění využijeme grafy. Souvislost mezi dvěma jevy budeme zjišťovat pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát.

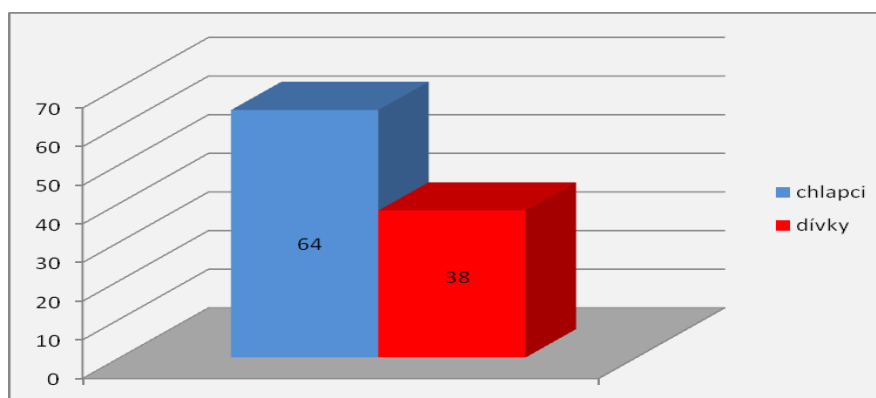
5 VYHODNOCENÍ, ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU

Dotazník určený žákům vyplnilo celkem 102 respondentů a dotazník určený rodičům vyplnilo celkem 100 respondentů, a to ve dnech 23. - 29.3.2015.

5.1 Znázornění výsledků pomocí tabulek a grafů- žáci

Nejprve se zaměříme na dotazníkové šetření určené žákům. Číslo v grafu nám představuje absolutní četnost, tedy počet respondentů, kteří na dotazník odpověděli. Dále v popisu uvádíme relativní četnost vyjádřenou v procentech.

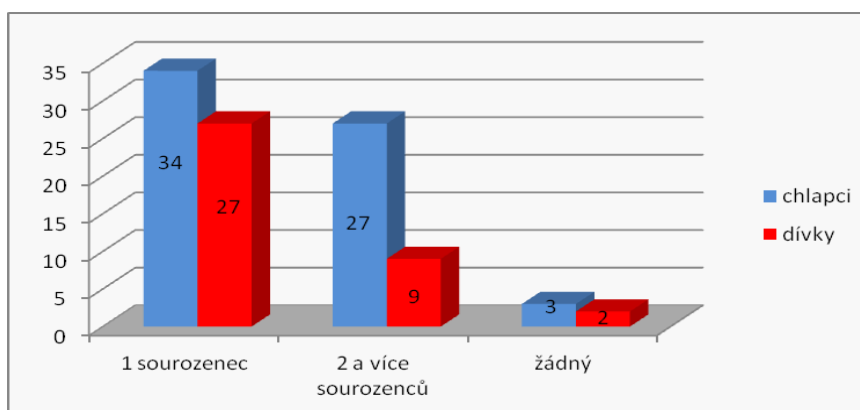
Otázka č. 1: Pohlaví respondentů

Graf 1: Pohlaví respondentů

V dotazníkovém šetření odpovídalo celkem 102 respondentů- žáků. Chlapců bylo 63% a dívek 37%.

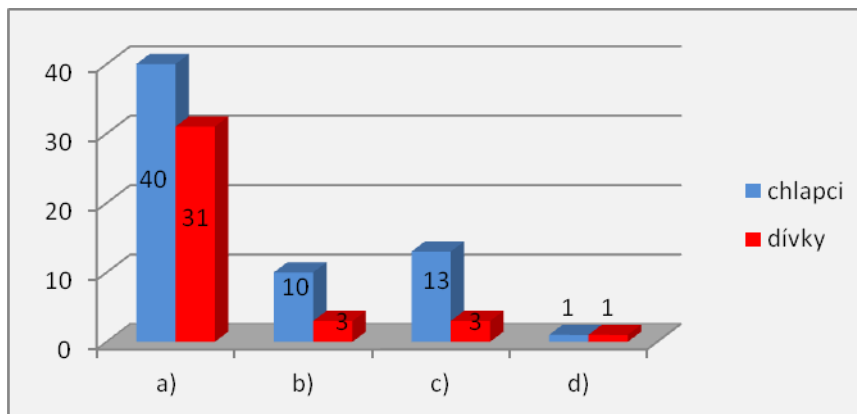
Otázka č. 2: Počet sourozenců

Graf 2: Počet sourozenců

Na grafu pozorujeme, že jak u dívek (71%), tak u chlapců (53%) převažuje možnost volby 1 sourozence. 2 a více sourozenců má 42% dotazovaných chlapců a 24% dotazovaných děvčat. Jedináčkem je 5% chlapců a 5% dívek .

Otázka č. 3: Bydlení respondentů

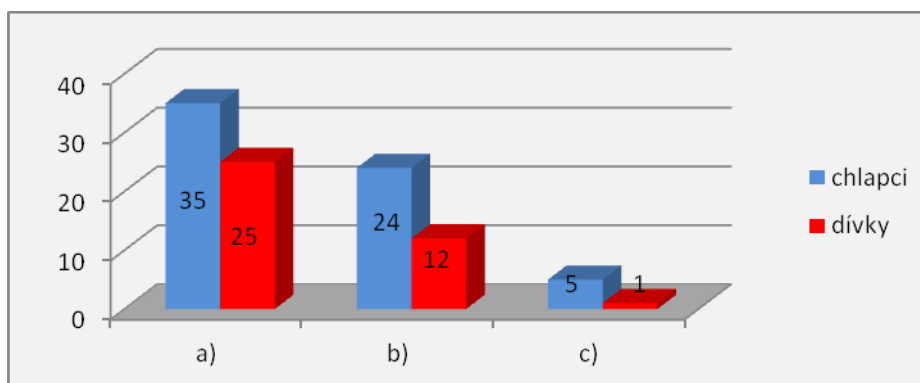

Graf 3: Bydlení respondentů

- a) S oběma rodiči vlastními
- b) S jedním rodičem vlastním a jedním nevlastním
- c) Jen s jedním rodičem vlastním
- d) Jiná možnost

Většina dotazovaných žáků žije s oběma vlastními rodiči (63% chlapců a 82% děvčat). U 16% chlapců a 8% dívek žije ve společné domácnosti jeden rodič vlastní a jeden nevlastní. Bydlení pouze s jedním rodičem uvedlo 20% chlapců a 8% dívek. 2% chlapců uvedla, že rodiče mají střídavou péči a 3% dívek uvedla, že žijí s babičkou.

Otázka č. 4: Jak hodnotíš tvůj vztah s rodiči?

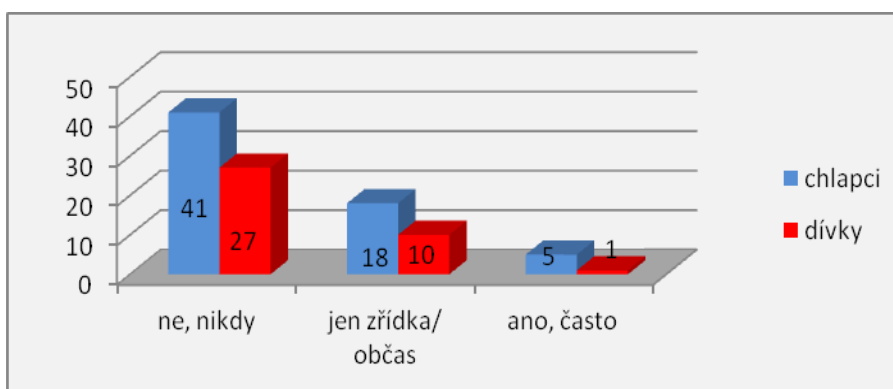
Graf 4: Vztah s rodiči

- a) Velmi dobrý, rodiče se mi věnují
- b) Dobrý, ale rodiče by se mi mohli více věnovat

c) Špatný, rodiče se mi nevěnují

Jak můžeme pozorovat na grafu, většina dotazovaných žáků má velmi dobrý vztah s rodiči a rodiče se jim věnují. Uvedlo to 55% chlapců a 66% dívek. Dobrý vztah s rodiči uvedlo 38% chlapců a 32% dívek. Rodiče by se jim ale mohli více věnovat. Špatný vztah s rodiči má 8% chlapců a 3% dívek. Dá se tedy říci, že dívky mají s rodiči lepší vztah než chlapci.

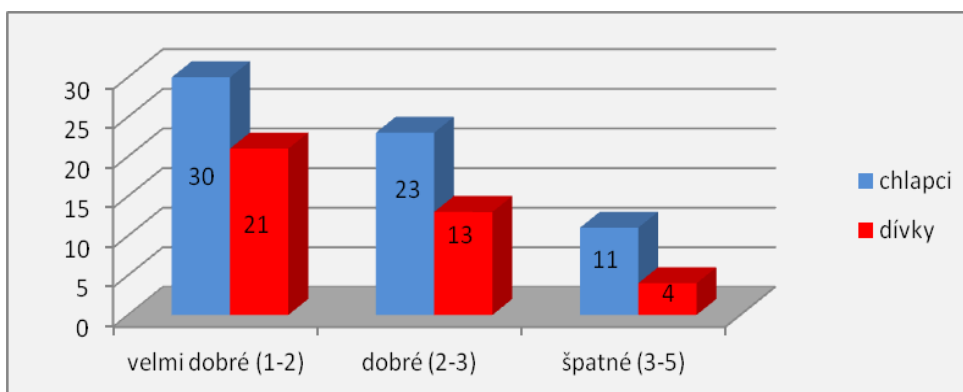
Otázka č. 5: Setkal/ a ses v rámci rodiny (rodiče, příbuzní) s patologickými jevy, jakými jsou alkohol, drogy, násilí v rodině?

Graf 5: Výskyt patolog. jevů v rodině

V této otázce jsme zjišťovali, zda se žáci v rámci rodiny setkali s patologickými jevy. Většina chlapců i dívek uvedla, že nikdy (64% chlapců a 71% dívek). Možnost zřídka/občas zvolilo 28% chlapců a 26% dívek. S patologickými jevy v rodině se často setkává 8% chlapců a 3% dívek.

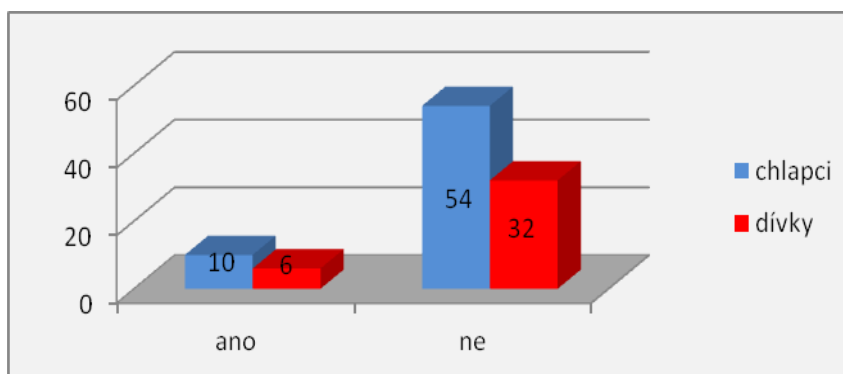
Otázka č. 6: Jaké jsou tvé studijní výsledky ve škole?

Graf 6: Studijní výsledky

Z dotazovaných žáků má velmi dobré studijní výsledky 47% chlapců a 55% dívek. Dobré výsledky uvádí 36% chlapců a 34% dívek. Špatné studijní výsledky uvedlo 17% chlapců a 11% dívek.

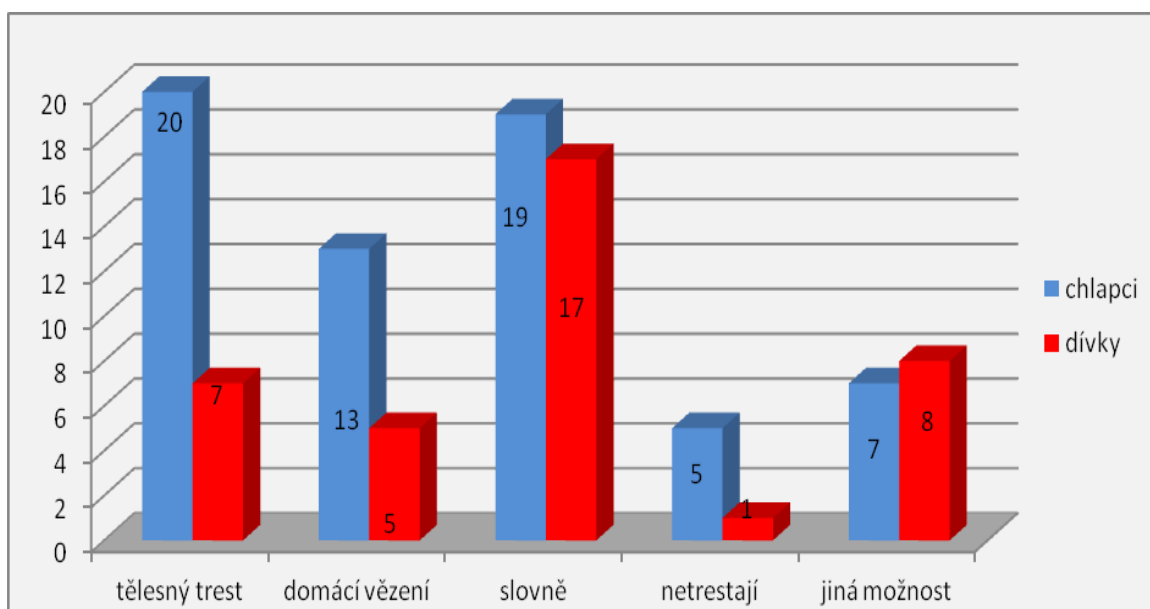
Otázka č. 7: Byl jsi někdy šikanován, ve škole spolužáky nebo mimo školu kamarády?

Graf 7: Šikana

84 % chlapců a 84% dívek uvedlo, že nebylo šikanováno ostatními spolužáky či kamarády. 16% chlapců a 16% dívek uvedlo, že šikanováno bylo.

Otázka č. 8: Jakým způsobem tě rodiče trestají, když něco provedeš?

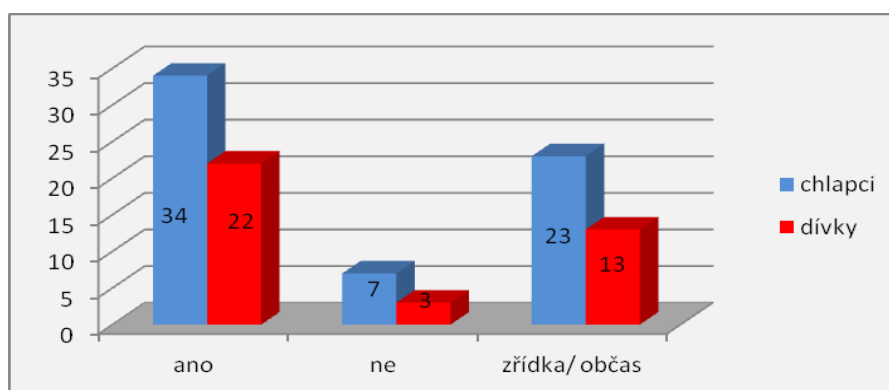

Graf 8: Způsob trestu

Na grafu můžeme pozorovat, že u chlapců je nejčastějším způsobem trestání rodiči trest tělesný, a to u 31% chlapců. Z dívek je tímto způsobem trestáno 18%. Naopak dívky byly

nejčastěji trestány slovně, a to 45% z nich. Slovní způsob trestu uvedlo 30% chlapců. Domácím vězením bývá trestáno 20% chlapců a 13% dívek. Z dotazovaných žáků jen 8% chlapců a 3% dívek. Na výběr byla dána také jiná možnost. Tu uvedlo 11% chlapců a 21% dívek. Nejčastěji se jednalo o trestání formou zákazu PC a TV jak u chlapců tak u dívek. Dívky dále uvedly trest- pomoc v domácnosti.

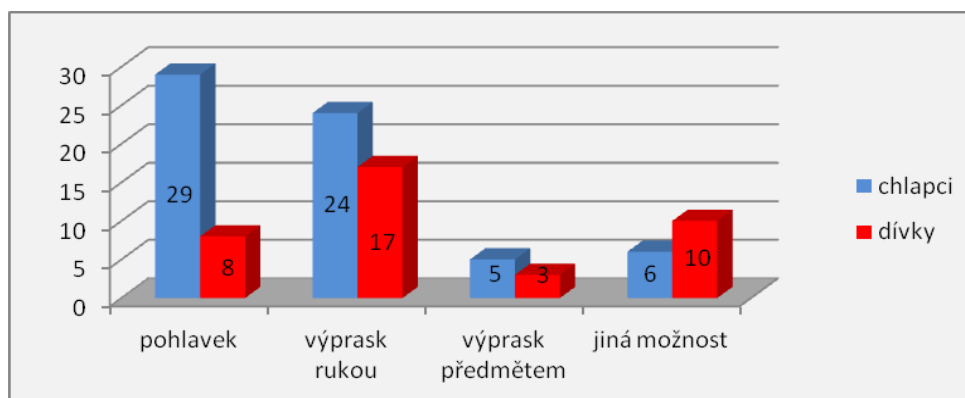
Otázka č. 9: Máš pocit, že trest, který ti rodiče uloží, je přiměřený tomu, co jsi provedl? (Myslíš si, že sis ho zasloužil?)

Graf 9: Přiměřenost trestu

V další otázce jsme zjišťovali, zda tresty uložené rodiči žáci hodnotí jako přiměřené tomu, to provedli. Většina chlapců (53%) i dívek (58%) uvedlo, že trest je přiměřený. Trest jako nepřiměřený uvedlo 11% chlapců a 8% dívek. Možnost zřídka/ občas uvedlo 36% chlapců a 34% dívek.

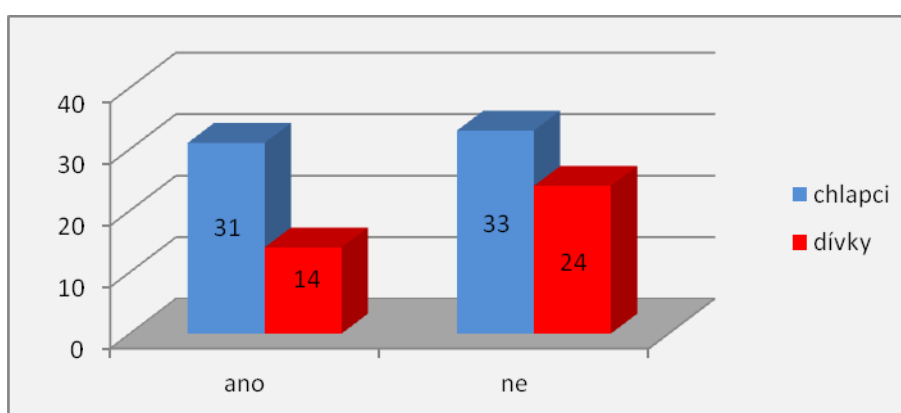
Otázka č. 10: Býváš- li trestán fyzicky (tělesně), jakým způsobem nejčastěji?

Graf 10: Způsob fyzického trestání

Chlapci nejčastěji uvedli, jako způsob tělesného trestání pohlavek, a to 45% z nich. Dále výprask rukou, 38% z nich. Výprask předmětem uvádí 8% chlapců. Dívky nejčastěji volili možnost výprask rukou, a to 65% z nich. 21% dívek je nejčastěji fyzicky trestáno pohlavkem a 8% výpraskem předmětem. Jako jinou možnost uvedli chlapci (9%) a dívky (26%), že je rodiče fyzicky netrestají.

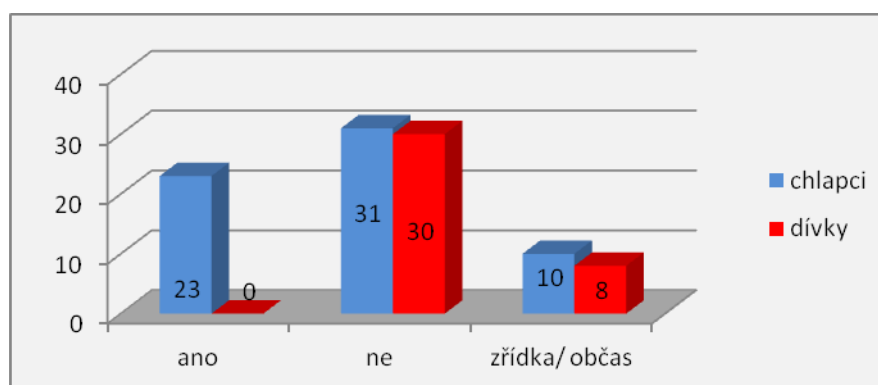
Otázka č. 11: Byl jsi někdy trestán/ a tělesně nějakým předmětem? Např. vařečkou, řemenem, rákoskou?

Graf 11: Trestání předmětem

Na grafu můžeme pozorovat, že zatímco u chlapců byly odpovědi vyrovnané, dívky volili převážně možnost, že nebyly trestány předmětem (63%). Trestáno předmětem bylo 48% chlapců a 37% dívek. Z chlapců předmětem nebylo trestáno 52%.

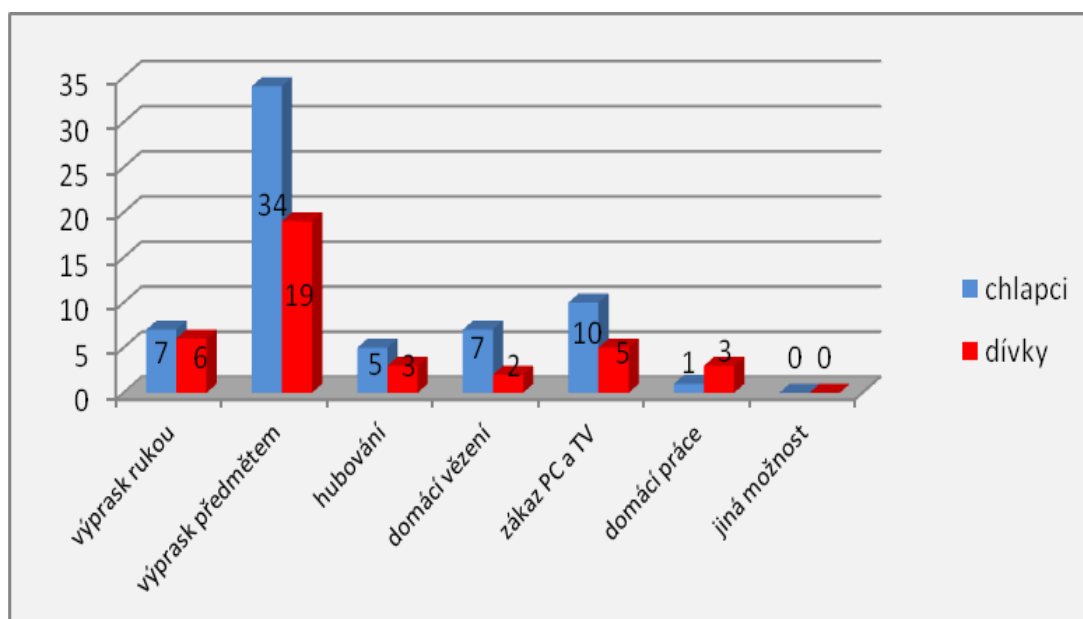
Otázka č. 12: Trestají tě tělesně (např. výpraskem) rodiče za špatné známky ve škole?

Graf 12: Tělesný trest x špatné známky

V další otázce jsme zjišťovali, zda jsou žáci tělesně trestáni za špatné známky ve škole. Z grafu můžeme vyčíst, že většina dotazovaných uvedla možnost, že trestána za špatné známky ve škole není (48% chlapců a 79% dívek). Trestáno za špatné známky je 36% chlapců a ani jedna dívka. Zřídka je za špatné známky trestáno 16% chlapců a 21% dívek.

Otázka č. 13: Vyber druh trestu, který je pro tebe nejhorší

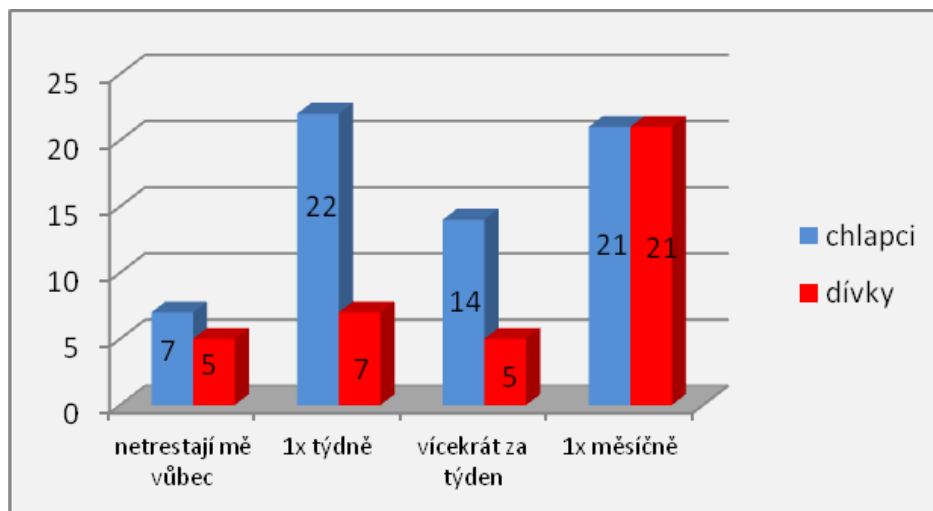

Graf 13: Nejhorší druh trestu

Nyní jsme zjišťovali, který druh trestu hodnotí žáci jako nejhorší. Na grafu můžeme pozorovat, že mezi nejhorší tresty, jak u chlapců, tak dívek jsou tresty tělesné. Ať už se jedná o fyzické tresty pomocí předmětu či trestání rukou.

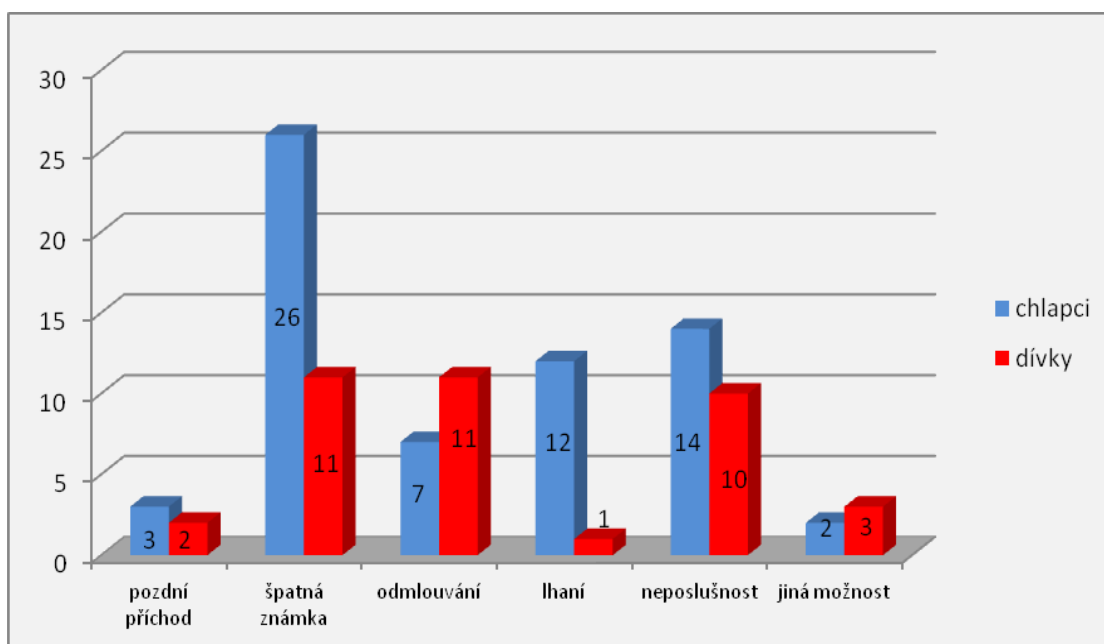
Jak chlapci, tak dívky hodnotí jako nejhorší způsob trestání výprask předmětem. U chlapců je to 53% a u dívek 50%. Na druhém místě je to zákaz PC a TV (chlapci 16% a dívky 13%). Na třetím místě výprask rukou (chlapci 11% a dívky 16%).

Hubování zvolilo 8% chlapců a 8% dívek, domácí vězení 11% chlapců a 5% dívek a domácí práce zvolilo 2% chlapců a 8% dívek.

Otázka č. 14: Jak často tě rodiče trestají?

Graf 14: Četnost trestů

Žáci byli dotazováni na četnost trestání rodiči. Na grafu můžeme pozorovat, že chlapci bývají trestáni častěji než dívky. Možnost 1x týdně zvolilo 34% chlapců a 18% dívek. Vícekrát za týden je trestáno 22% chlapců a 13% dívek. Rodiče netrestají vůbec 11% chlapců a 13% dívek z dotazovaných žáků.

Otázka č. 15: Za co tě rodiče nejčastěji trestají?

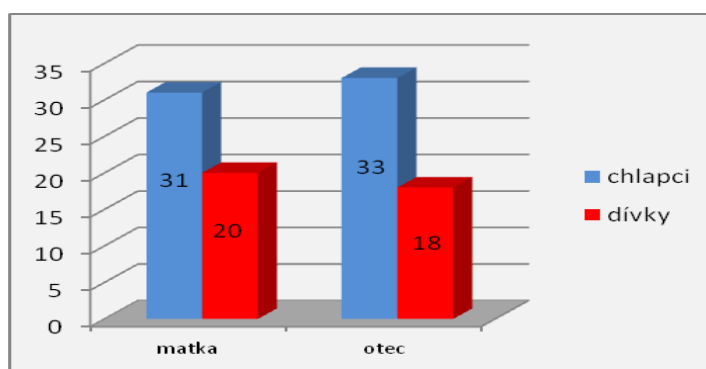
Graf 15: Důvody trestání

Z grafu můžeme vyčíst, že nejčastějším důvodem trestání je u chlapců špatná známka (41%), dále neposlušnost (22%), lhaní (19%), odmlouvání (11%), pozdní příchod (5%).

Dívky jsou nejčastěji trestány za špatné známky a odmlouvání (obojí po 29%), dále neposlušnost (26%), pozdní příchod (5%) a lhaní (3%).

Jinou možnost zvolilo 3% chlapců a 8% dívek. Chlapci jako důvod uvedli: „když něco rozbiju“. Dívky uváděly: nesplnění něčeho, neplnění domácích prací.

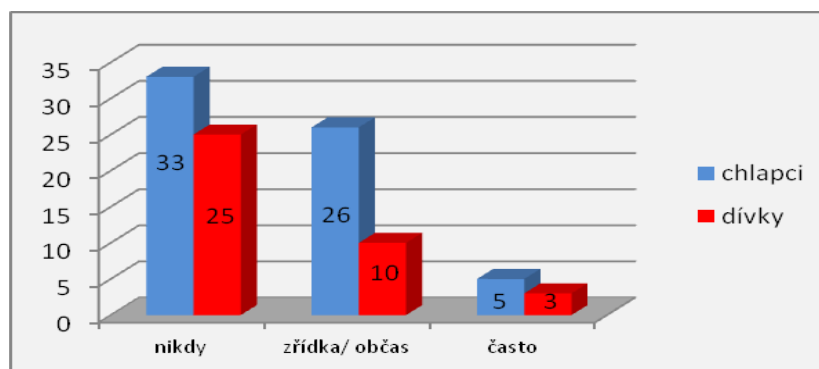
Otázka č. 16: Kdo z rodičů tě trestá častěji?

Graf 16: Trest x pohlaví rodiče

V této otázce chlapci nejčastěji uváděli, že častěji jsou trestáni otcem. U dívek je to zcela opačně, ty uvedly, že nejčastěji jsou trestány matkou. Možnost častěji trestá matka, zvolilo 48% chlapců a 53% dívek. Možnost, že častěji trestá otec, zvolilo 52% chlapců a 47% dívek.

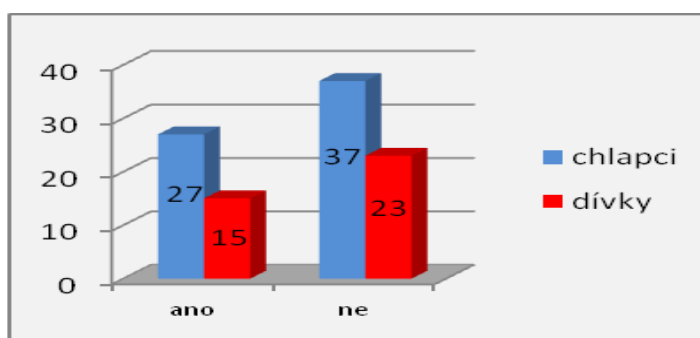
Otázka č. 17: Stalo se ti někdy, že bys měl/ a po tělesném trestu modřiny nebo tě něco bolelo?

Graf 17: Následek tělesného trestu

Další z otázek se týkala tělesných trestů ve smyslu, zda po nich žáci měli modřiny nebo je něco bolelo. Většina, jak chlapců (52%), tak dívek (66%), uvedla, že nikdy. Možnost často uvedlo 8% chlapců a 8% dívek. Zbytek dotazovaných žáků uvedlo, že modřiny či způsobenou bolest po tělesném trestu mají zřídka, jedná se o 40% chlapců a 26% dívek. Můžeme konstatovat, že chlapci mají po tělesném trestu modřiny, nebo je něco bolí, častěji než dívky.

Otázka č. 18: Víš alespoň o 1 spolužákovy, kterého rodiče tělesně trestají?

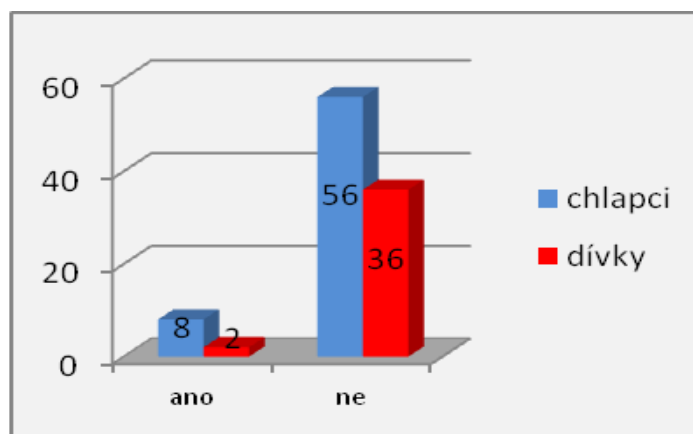

Graf 18: Spolužák x tresty

Zajímalo nás také, zda žáci vědí o spolužácích, kteří jsou tělesně trestáni.

Možnost ano zvolilo 42% chlapců a 40% dívek. Možnost ne zvolilo 58% chlapců a 60% dívek

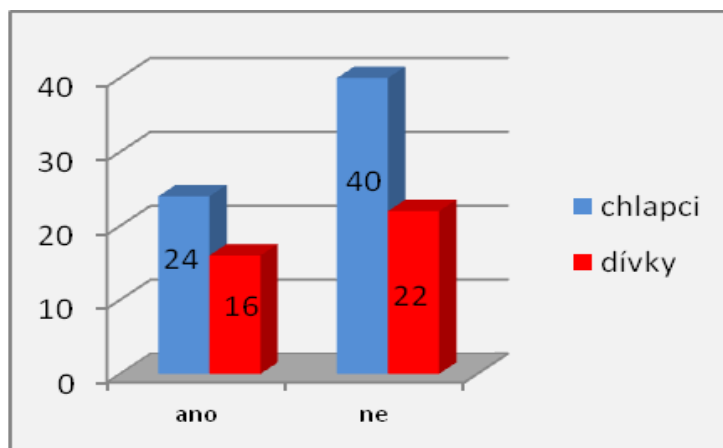
Otázka č. 19: Setkal ses s tělesným trestem i ve škole?

Graf 19: Tělesné tresty ve škole

Zda se vyskytují tělesné tresty ve škole, jsme zjišťovali v této otázce. Z dotazovaných žáků převažovala možnost ne, jak u chlapců (88%), tak u dívek (95%). S tělesným trestem ve škole se setkalo 12% chlapců a 5% dívek.

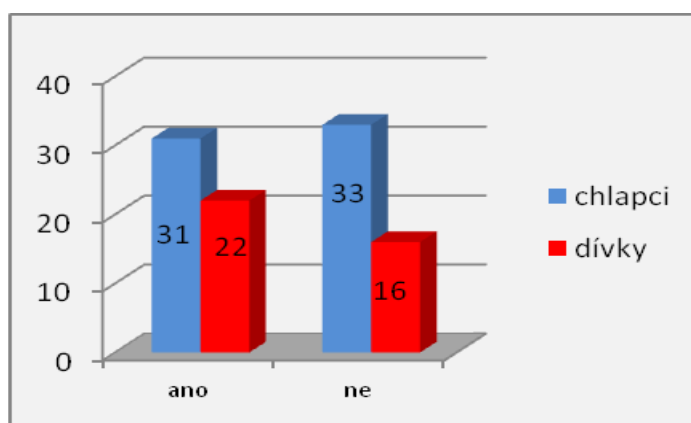
Otázka č. 20: Byl/ a jsi trestán/ a ve škole?

Graf 20: Tresty ve škole

S trestáním ve škole se setkalo 37,5% chlapců a 42% dívek. Dívky se tedy s trestáním setkávají více než chlapci. Způsoby trestání ve škole jsou různé, žáci nejčastěji uváděli: poznámku, úkol navíc, přepsání práce, trestové příklady či kliky a dřepy. 62,5% chlapců a 58% dívek uvedlo, že ve škole nebyly trestání.

Otázka č. 21: Představ si, že jsi rodič, budeš trestat své děti?

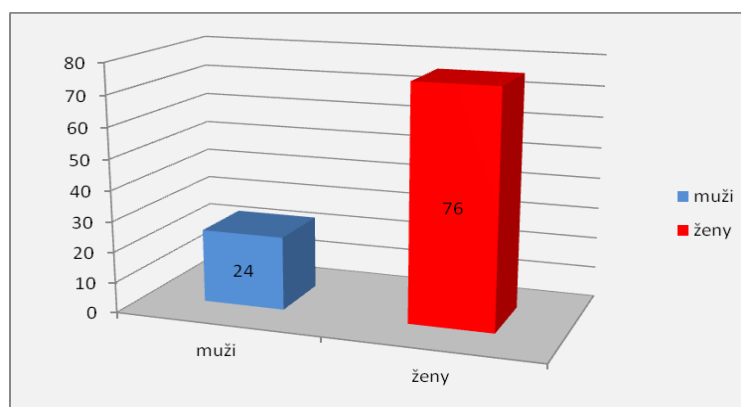
Graf 21: Trestání svých dětí

V poslední dotazníkové otázce se žáci měli zamyslet a představit si, že jsou sami rodiče. Zda budou trestat své děti. Možnost ano, uvedlo 48% chlapců a 58% dívek. Pro možnost netrestat se rozhodlo 52% chlapců a 42% dívek.

5.2 Znázornění výsledků pomocí tabulek a grafů- rodiče

Dále se zaměříme na dotazníkové šetření určené rodičům. Číslo v grafu nám představuje absolutní četnost, tedy počet respondentů, kteří na dotazník odpověděli. Dále v popisu uvádíme relativní četnost vyjádřenou v procentech.

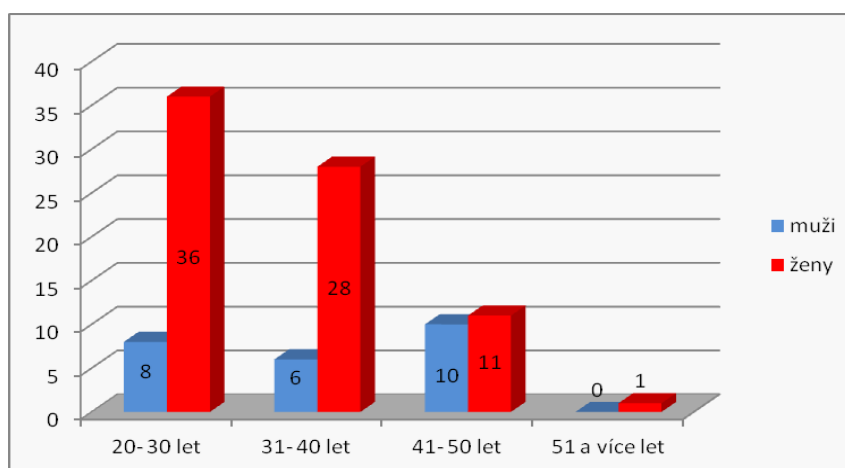
Otázka č. 1: Pohlaví respondentů

Graf 22: Počet respondentů

V dotazníkovém šetření odpovídala převážná část žen, kterých bylo 76 %, mužů bylo 24%.

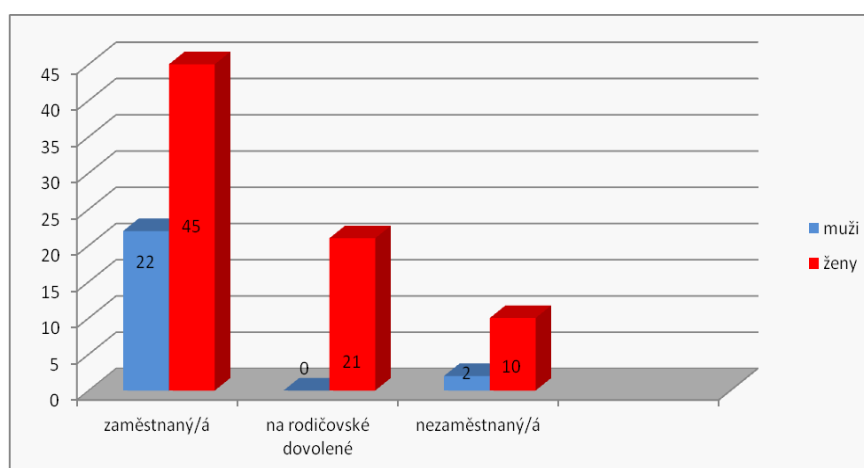
Otázka č. 2: Věk respondentů

Graf 23: Věk respondentů

Na grafu můžeme pozorovat, že nejvíce respondentů celkem je mezi 20- 30 lety. Jedná se o 47% žen a 33% mužů. Naopak nejméně respondentů je ve věkové kategorii 51 a více let. Pouze 1% žen a 0% mužů. Ženy byly nejčastěji ve věkové hranici 20-30 let, a to 47% z nich. U mužů převažuje věková hranice 41-50 let, tedy 42%. Téměř vyrovnaný počet respondentů, jak mužů, tak žen, bylo ve věkovém rozmezí 41- 50 let. Celkem 42% mužů a 15% žen. Věkovou hranici 31- 40 let uvedlo 37% žen a 25% mužů.

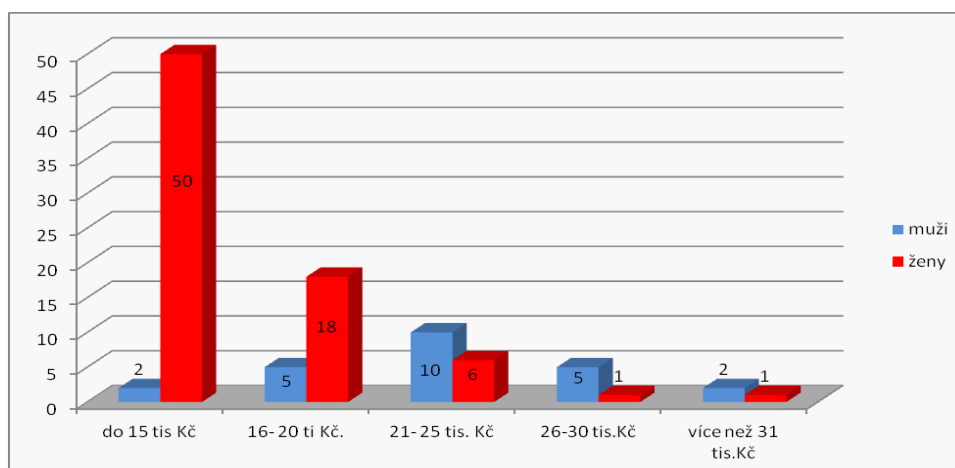
Otázka č. 3: Zaměstnanost respondentů

Graf 24: Zaměstnanost respondentů

V této otázce jsme zjišťovali zaměstnanost respondentů. Z celkového počtu 100 respondentů je zaměstnáno 67%. Jedná se o 59% žen a 92% mužů, což vzhledem k dnešní situaci na trhu práce hodnotíme pozitivně. Nutno podotknout, že 28% žen je na mateřské dovolené. Nezaměstnaných je 13% žen a 8% mužů.

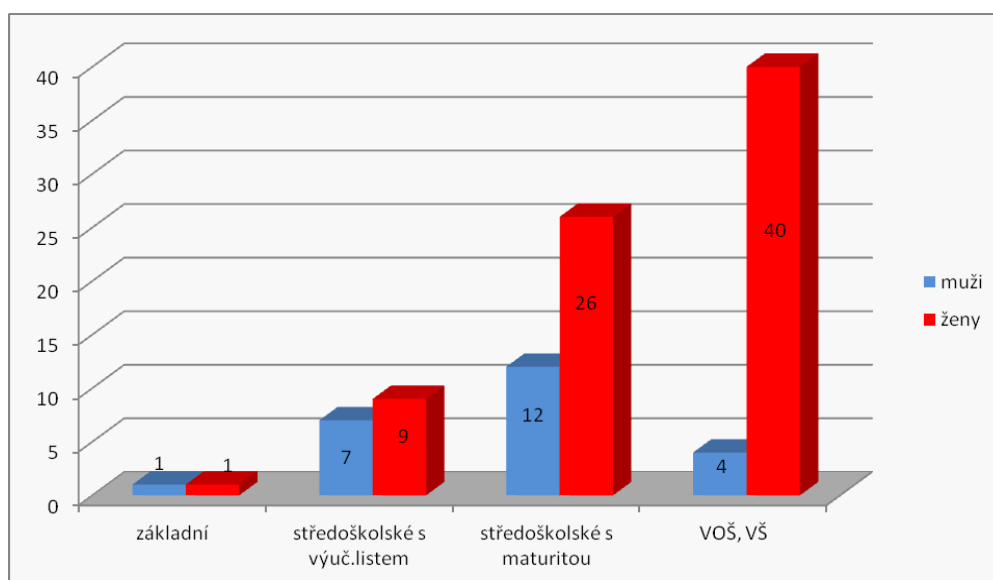
Otázka č. 4: Měsíční příjmy respondentů

Graf 25: Měsíční příjmy respondentů

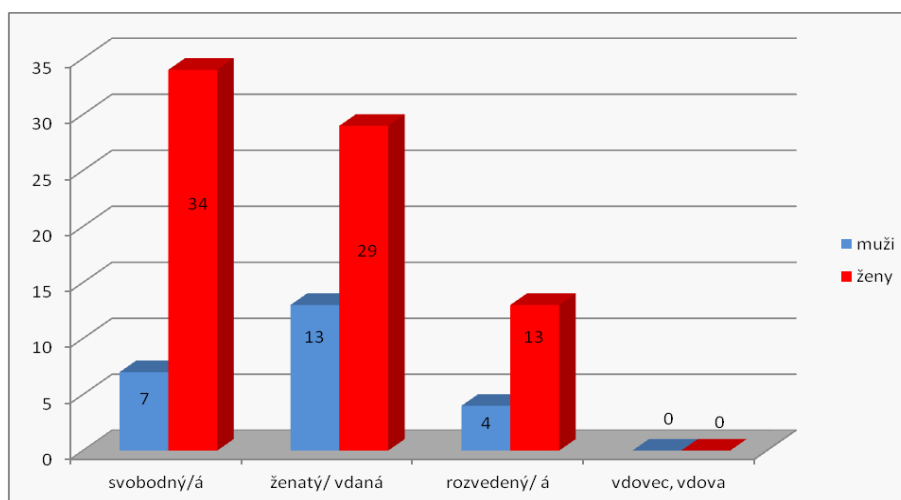
Jak můžeme na grafu pozorovat, největší procento žen, a to 66% uvádí měsíční příjem do 15 tis. Kč. U mužů tento příjem uvádí pouze 8% z nich. Domníváme se, že vysoké procento u žen souvisí s rodičovskou dovolenou, kdy jsou příjmy nižší. Měsíční příjem mezi 16-20 tis. Kč uvedlo 24% žen a 21% mužů. Nejvyšší procento mužů, a to 42% z nich, uvedlo měsíční příjem 21- 25 tis. Kč. U žen toto rozmezí splňovalo 8% respondentek. Na grafu je jasně vidět, že zatímco počet žen s přibývajícím vyšším příjmem klesá, u mužů stoupá a od hranice 26- 30 tis. Kč opět klesá. Příjem ve výši 26- 30 tis. Kč uvádí 21% mužů a jen 1% žen. Měsíční příjem na 31 tis. Kč uvedlo 8% mužů a 1% žen.

Otázka č. 5: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

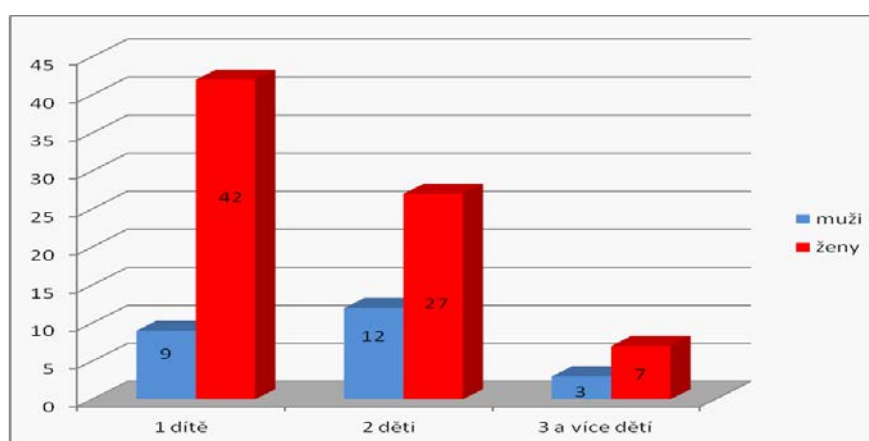
Graf 26: Vzdělání respondentů

Nejvyšší procento respondentů celkem, 44% uvedlo vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání. A to 53% žen a 17% mužů. Základní vzdělání má pouze 1% žen a 4% mužů. Středoškolské vzdělání ukončené výučním listem uvedlo 29% mužů a 12% žen. Středoškolského vzdělání s maturitou dosáhlo 50% mužů a 34% žen.

Otázka č. 6: Rodinný stav respondentů

Graf 27: Rodinný stav respondentů

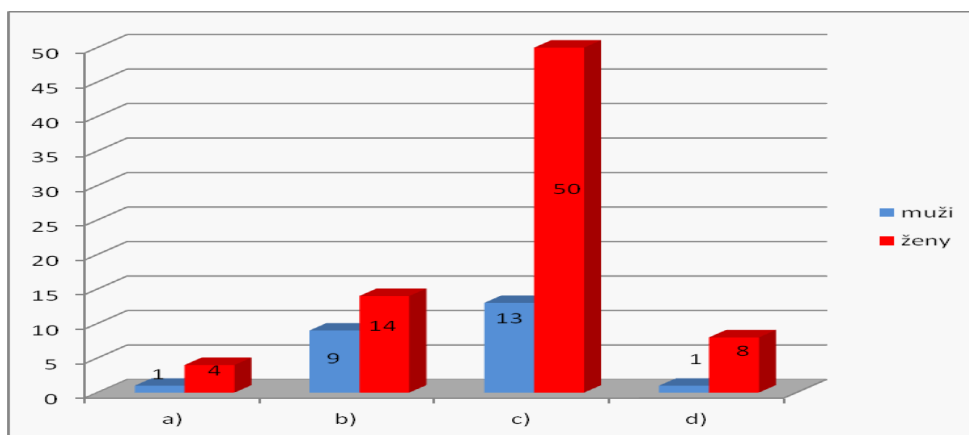
Možnost svobodný/ á uvedlo 45% žen a 29% mužů. Ženatých je 54% mužů a vdaných 38% žen. Vyšší procento ženatých mužů může souviset s věkem respondentů. Rozvedených respondentů bylo 17% mužů a 17% žen. Ani jeden z respondentů nevedl možnost vdovec, vdova.

Otázka č. 7: Počet dětí respondentů

Graf 28: Počet dětí respondentů

Nejvíce respondentů celkem uvádí 1 dítě, a to 51% všech dotazovaných (38% mužů a 55% žen). Dvě děti uvedlo 50% mužů a 36% žen. Možnost 3 a více dětí zvolilo 13% mužů a 9% žen.

Otázka č. 8: Jaký je Váš postoj vůči fyzickému trestání dětí?

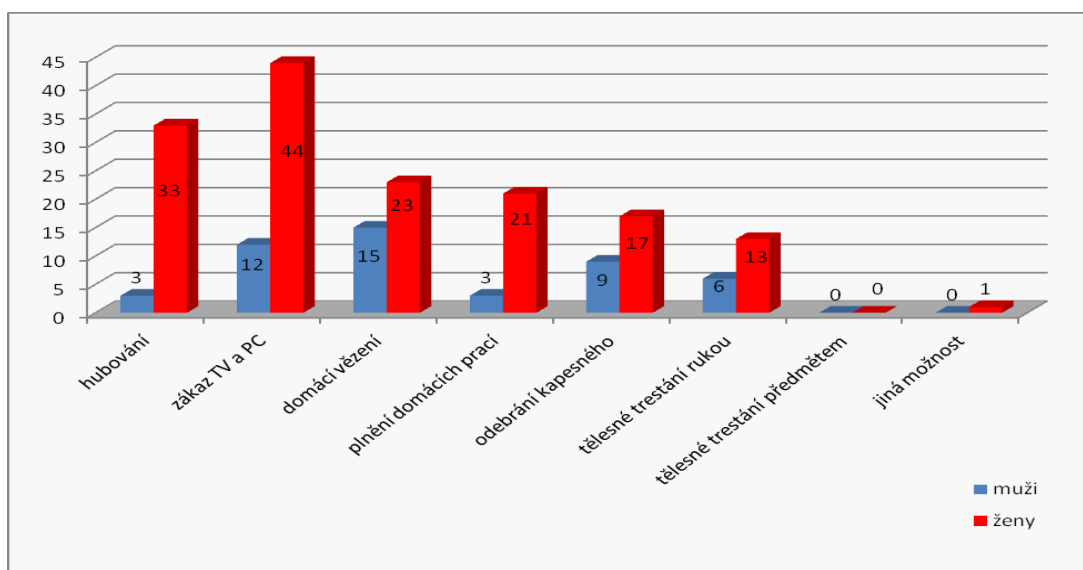

Graf 29: Postoj k fyzickému trestání dětí

- e) Považuji ho za součást výchovy, této metody velmi často využívám
- f) Považuji ho za součást výchovy a této metody často využívám
- g) Používám jej jen výjimečně, raději volím jiný způsob trestu
- h) Nesouhlasím s ním, jsem pro legalizaci zákazu fyzických trestů

Jak můžeme na grafu pozorovat, většina mužů 54% a většina žen 66% uvádí, že fyzického trestání využívají pouze výjimečně a raději volí jiný způsob trestu. Této výchovné metody velmi často využívá 4% mužů a 5% žen. Často fyzicky trestá své děti 28% mužů a 18% žen. Celkem tedy běžně fyzicky trestá 28% všech dotazujících respondentů. Pro legalizaci zákazu fyzických trestů jsou 4% mužů a 11% žen.

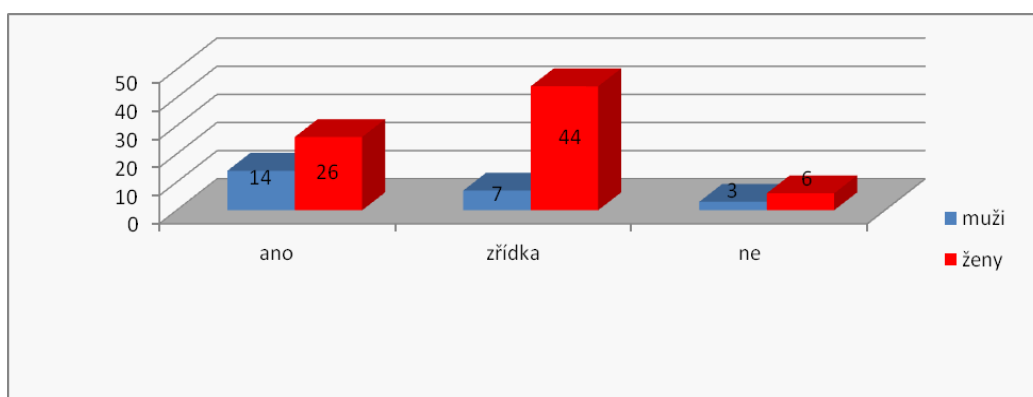
Otázka č. 9: Jakým způsobem nejčastěji trestáte své děti?

Graf 30: Nejčastější způsob trestání

V této otázce respondenti vybírali dvě možnosti. Ženy nejčastěji volili možnost zákaz TV a PC, a to 29% z nich. Dále následovala možnost hubování, tedy verbálně, 22%. Domácí vězení volí jako způsob trestu 15% žen, plnění domácích prací 14% žen, odebírání kapesného 11% žen. U mužů ve výběru trestu převládá domácí vězení, a to u 31% z nich. Následuje zákaz TV a PC u 25% mužů, odebírání kapesného u 19%. Slovní trestání volí 6% mužů. Co se týká tělesného trestání, dopouští se ho celkem 10% všech respondentů (13% mužů a 9% žen). Možnost tělesného trestání předmětem nezvolil žádný z respondentů. Jinou možnost zvolila pouze jedna žena, a to následující: „Stačí, když začnu počítat a ihned se začne uklízet.“

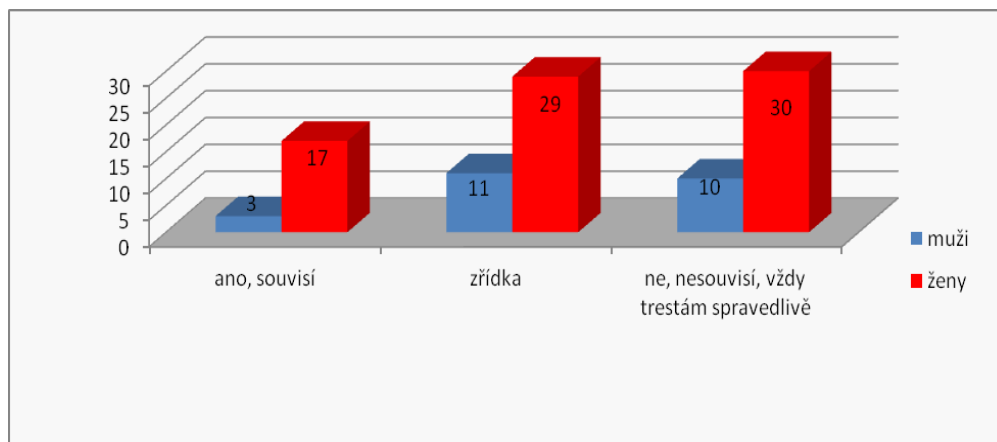
Otázka č. 10: Stalo se Vám někdy, že jste v afektu potrestali své dítě více, než si zasloužilo?

Graf 31: Trestání dítěte v afektu

V této otázce jsme se respondentů dotazovali, zda trestají v afektu své dítě více, než by si zasloužilo a 34% žen a 58% mužů uvádí, že ano. Možnost zřídka zvolilo 29% mužů a 48% žen. 8% žen a 13% mužů uvedlo, že i když jsou v afektu, na míru trestání dítěte to nemá vliv.

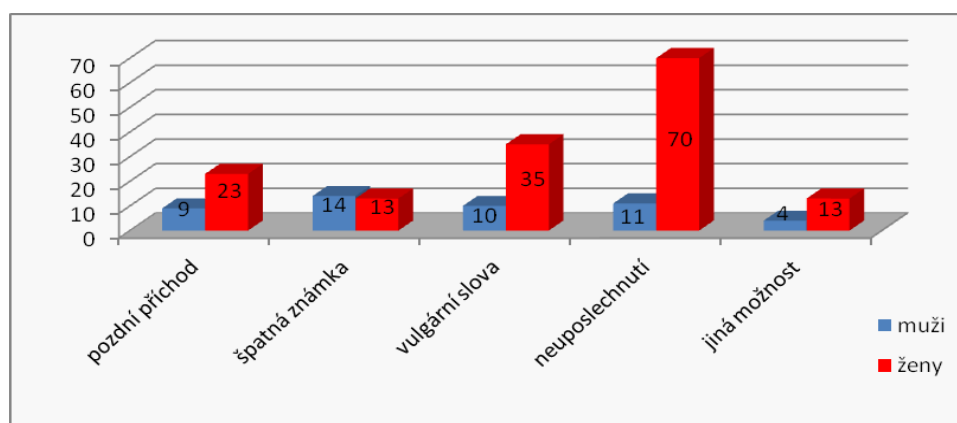
Otázka č. 11: Souvisí Váš výběr trestu s Vaším momentálním psychickým rozpoložením, nebo vždy trestáte spravedlivě?

Graf 32: Výběr trestu-psychické rozpoložení

Zajímalo nás také, zda výběr trestu souvisí s momentálním psychickým rozpoložením. Souvislost spatřuje 13% mužů a 22% žen. Možnost zřídka uvedlo 38% žen a 46% mužů. Nejvyšší procento žen (39%) uvádí, že jejich výběr trestu nesouvisí s jejich psychickým rozpoložením a vždy trestají spravedlivě. U mužů je to 42%.

Otázka č. 12: Za co nejčastěji své dítě trestáte?

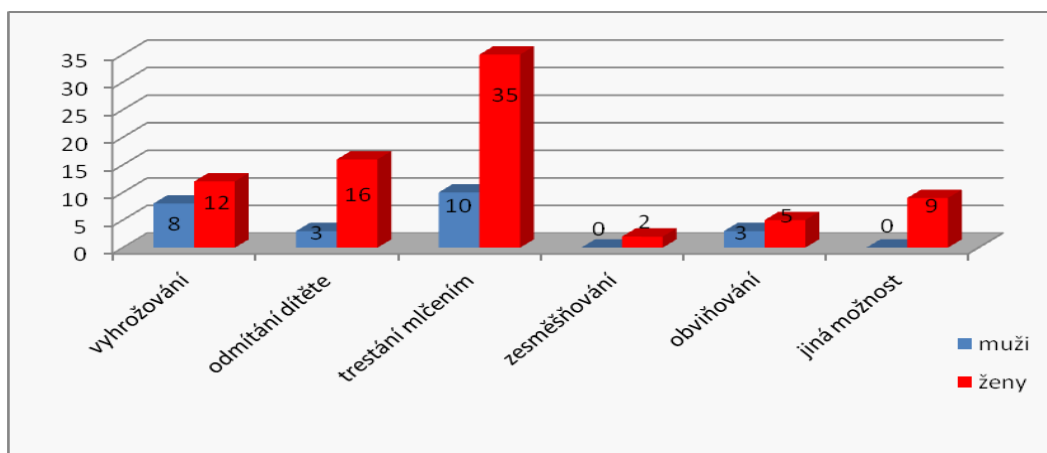

Graf 33: Nejčastěji volené tresty

V této otázce respondenti vybírali dvě možnosti. Na grafu můžeme pozorovat, že ženy nejčastěji trestají za neuposlechnutí, a to 46% z nich, u mužů to bylo 23%. Muži nejčastěji trestají za špatné studijní výsledky ve škole, a to 29% z nich, u žen je to jen 9%. Za pozdní

příchod trestá 15% žen a 19% mužů. Možnost vulgární slova zvolilo 23% žen a 21% mužů. Jinou možnost zvolilo 9 % žen a 8% mužů, patřilo sem: vzdorování, drzost, vztekání, neplnění povinností, odmítání, zlobení, nepořádek v pokoji, lhaní, a „když něco provede“.

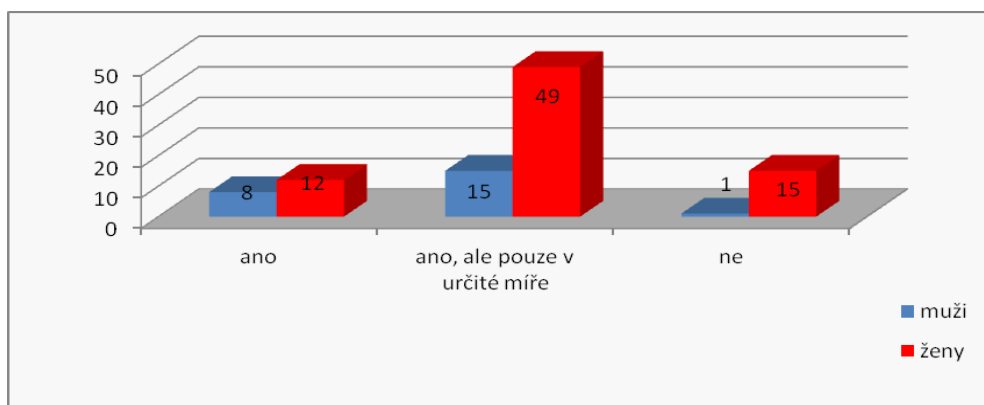
Otázka č. 13: Využil/ a jste někdy psychického trestání? Pokud ano, kterého?

Graf 34: Psychické trestání

V této otázce jsme se zaměřili na psychické trestání a na to, jakého druhu tohoto trestu rodiče nejčastěji využívají. U žen i u mužů převládá trestání mlčením (46% žen a 42% mužů). Možnost vyhrožování volilo 16% žen a 33% mužů, možnost odmítání dítěte 21% žen a 13% mužů. Psychického trestání formou zesměšňování uvádí 3% žen. Možnost obviňování zvolilo 7% žen a 13% mužů. Ženy také uvedli možnost jinou, 12% z nich a většinou uváděly, že možnosti psychického trestání dítěte nevyžívají. Dítě tímto způsobem netrestají.

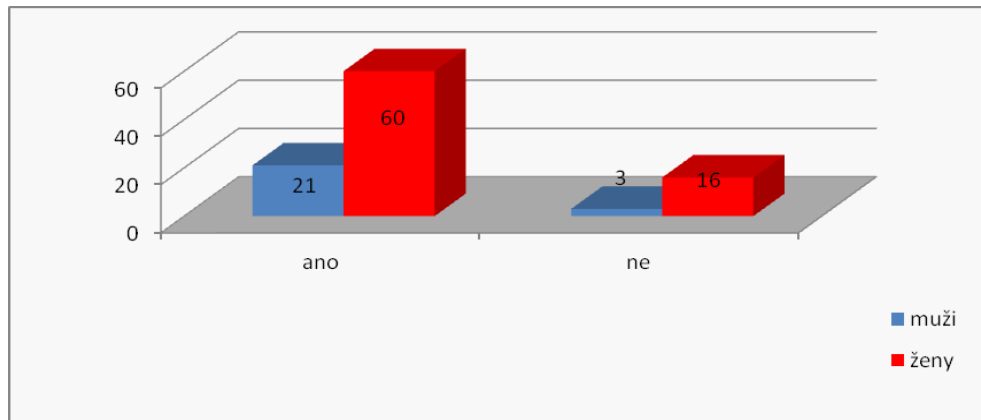
Otázka č. 14: Myslíte si, že tělesné tresty jsou správné a výchovné?

Graf 35: Hodnocení tělesných trestů

Většina mužů i žen uvádí, že tělesné tresty jsou správné a výchovné, ale jen v určité míře. Uvedlo to 64% žen a 63% mužů. S tímto tvrzením souhlasíme. Možnost ano volilo 16% žen a 33% mužů. Tělesné tresty nejsou správné a výchovné podle 4% mužů a 20% žen.

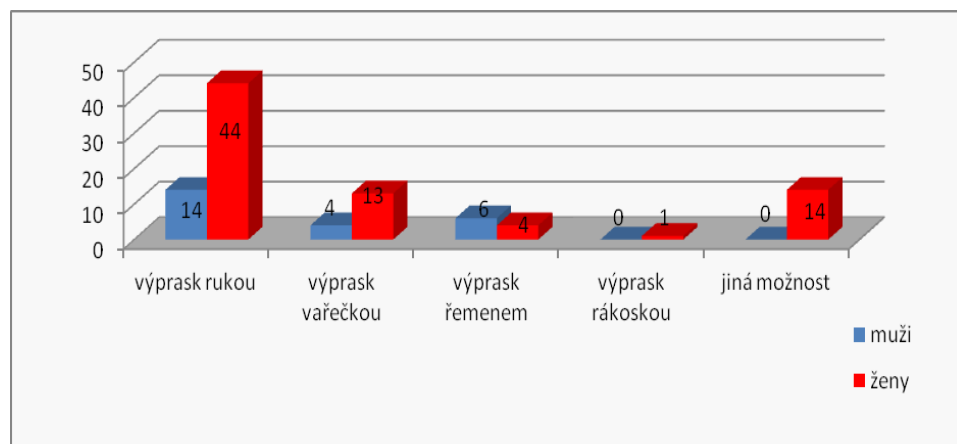
Otázka č. 15: Byl/ a jste jako dítě trestán/ a Vašimi rodiči?

Graf 36: Trestání rodičů v dětství

Na grafu můžeme pozorovat, že většina respondentů, jak žen (79%) tak mužů (87,5%) uvádí, že v dětství byli sami trestáni. Do jaké míry to má vliv na trestání vlastních dětí, zjistíme následně. Svými rodiči nebylo trestáno 21% žen a 12,5% mužů.

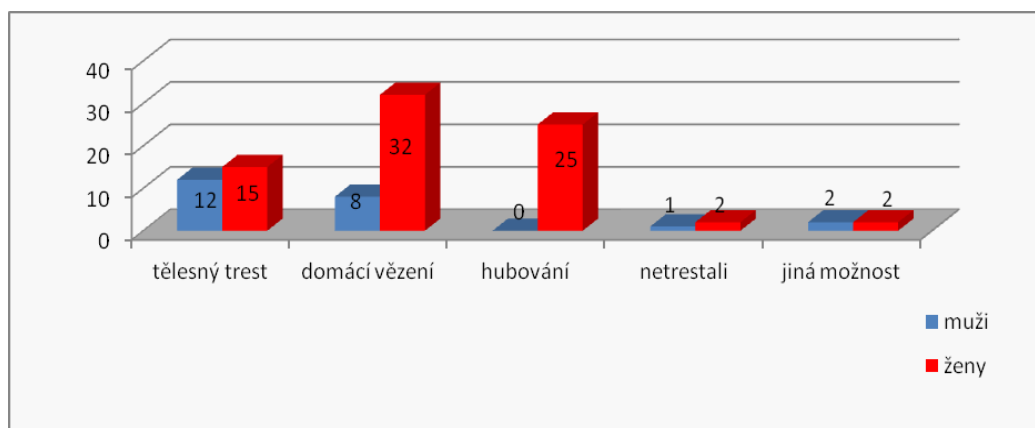
Otázka č. 16: Jakým způsobem Vás rodiče nejčastěji tělesně trestali?

Graf 37: Nejčastější tělesné tresty

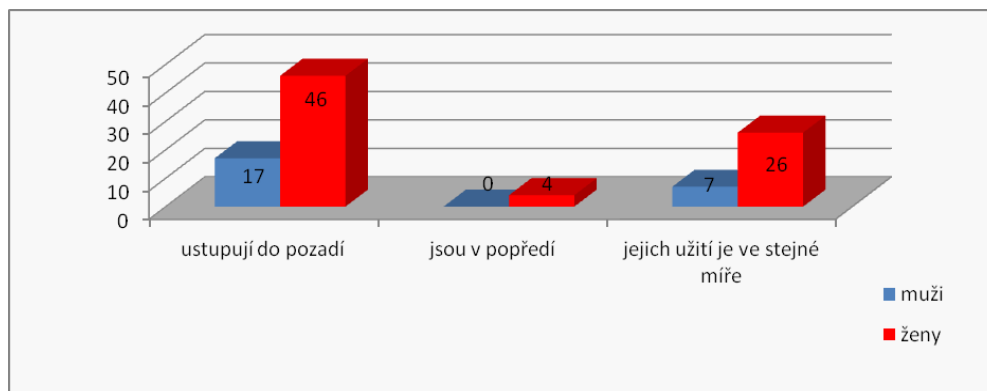
Nejvíce respondentů, mužů 58% a žen 58%, volilo možnost, že v dětství byli nejčastěji trestáni tělesně- výpraskem rukou. Vařečkou bylo trestáno 17% mužů a 17% žen, výpraskem řemenem 25% mužů a 5% žen. Pouze 1% žen uvedlo výprask rákoskou. Respondenti měli na výběr také jinou možnost, kde ve všech případech bylo uvedeno, že nebyli svými rodiči tělesně trestáni. Jednalo se o 18% žen.

Otázka č. 17: Jaký trest Vaši rodiče volili nejčastěji?

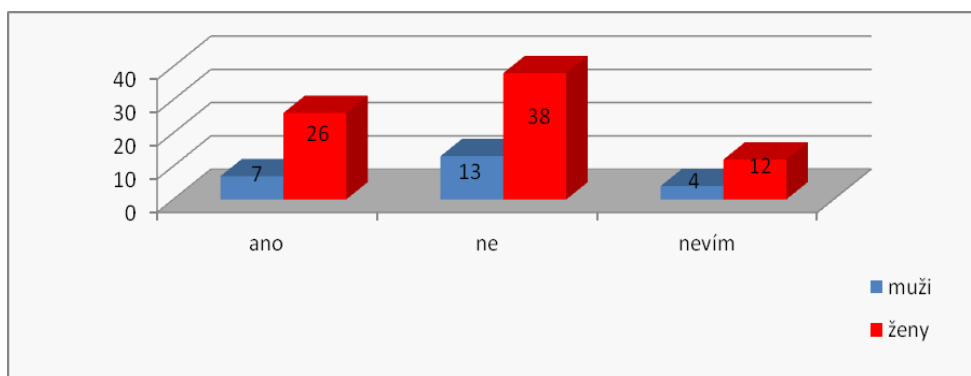
Graf 38: Nejčastěji volený trest

Nejvíce žen volilo možnost, že jejich rodiče jako trest volili domácí vězení. Uvedlo to 42% žen. Tuto možnost zvolilo 33% mužů. Ti nejčastěji volili možnost tělesný trest. Tímto způsobem bylo rodiči trestáno 50% mužů. Ženy byly tělesně trestány v 20%. Slovní způsob trestu volili rodiče u 33% dotazovaných žen. Možnost, že rodiči trestáni nebyli, uvedly 4% mužů a 3% žen. Respondenti volili také jinou možnost (8% mužů a 3% žen), uvedli zde, že jejich rodiče nejčastěji volili psychické tresty, jako odmítání a mlčení, dále práci na zahradě, úkoly v domácnosti či zákaz TV.

Otázka č. 18: Domníváte se, že tělesné tresty oproti minulosti

Graf 39: Tělesné tresty v dnešní době

Na grafu můžeme pozorovat, že většina mužů, 71%, i žen, 61%, je přesvědčena o tom, že tělesné tresty ustupují do pozadí. Tímto způsobem trestu se trestá v menší míře, než tomu bylo dříve. Pouze 5% žen se domnívá, že je tomu naopak a užití tělesných trestů je v popředí. Možnost užití ve stejné míře volilo 29% mužů a 34% žen.

Otázka č. 19: Myslíte si, že při trestání Vašich dětí jste ovlivněn/ a tím, jak Vás trestali Vaši rodiče?

Graf 40: Vliv rodičů na trestání

Nejvíce respondentů, 54% mužů a 50% žen, zvolilo možnost, že při trestání dětí není ovlivněno tím, jak byli sami v dětství trestáni. Naopak ovlivnění uvádí 29% mužů a 34% žen. Možnost nevím zvolilo 17% mužů a 16% žen.

5.3 Existence souvislosti mezi dvěma pedagogickými jevy- žáci

V této části se zaměříme na zjišťování závislosti mezi dvěma proměnnými. A to pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát. Vycházet budeme z profesora a doktora Chrásky (2007, s. 77-78). U každé z otázek formulujeme nulovou a alternativní hypotézu. Následně zpracujeme data do tabulky a vyhodnotíme. Využívat budeme testu nezávislosti chí- kvadrát pro kontingenční tabulku a testu nezávislosti chí- kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

5.3.1 Souvisí vztah dítěte s rodiči s tělesným trestáním předmětem?

Zde budeme zjišťovat, zda souvisí vztah dítěte s rodiči s tím, zda je tělesně trestáno předmětem.

H₀: Předpokládáme, že mezi vztahem dítěte s rodiči a tělesným trestáním neexistuje souvislost.

H_A: Předpokládáme, že mezi vztahem dítěte s rodiči a tělesným trestáním existuje souvislost.

		Vztah dítěte s rodičem			
		velmi dobrý	dobrý	špatný	
Tělesné trestání předmětem	ano	16 (27,51)	20 (13,98)	10 (4,51)	46
	ne	45 (33,49)	11 (17,02)	0 (5,49)	56
		61	31	10	102

Tabulka 4: Vztah s rodiči x trestání předmětem

Čísla v tabulce (bez závorek) odpovídají četnosti odpovědí, které respondenti uvedli.

Čísla v závorkách vyjadřují „očekávanou četnost“.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 4,816 + 3,956 + 2,592 + 2,129 + 6,683 + 5,49 = \underline{\underline{25,666}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 2$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(2) = \underline{\underline{5,991}}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je nižší. Přijímáme tedy alternativní hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi vztahem dítěte s rodiči a tělesným trestáním existuje souvislost.*

5.3.2 Souvisí četnost trestání dětí s pohlavím trestajícího rodiče?

Zde budeme zjišťovat, zda souvisí četnost trestání dětí s tím, zda je trestá otec nebo matka.

H₀: Předpokládáme, že mezi četností trestání dětí a pohlavím trestajícího rodiče neexistuje souvislost.

H_A: Předpokládáme, že mezi četností trestání dětí a pohlavím trestajícího rodiče existuje souvislost.

		Četnost trestání				
		netrestají vůbec	1x týdně	vícekrát za týden	1x měsíčně	
Pohlaví rodiče	otec	3 (6,18)	16 (14,78)	11 (9,69)	22 (21,41)	52
	matka	9 (5,88)	13 (14,22)	8 (9,31)	20 (20,59)	50
		12	29	19	42	102

Tabulka 5: Pohlaví rodiče x četnost trestání

Čísla v tabulce (bez závorek) odpovídají četnosti odpovědí, které respondenti uvedli.

Čísla v závorkách vyjadřují „očekávanou četnost“.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 1,636 + 1,656 + 0,101 + 0,105 + 0,177 + 0,184 + 0,016 + 0,017 = \underline{\underline{3,892}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 3$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(3) = \underline{\underline{7,815}}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je vyšší. Přijímáme tedy nulovou hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi četností trestání dětí a pohlavím trestajícího rodiče neexistuje souvislost.*

5.3.3 Souvisí výskyt patologických jevů v rodině s fyzickým trestáním?

Zde budeme zjišťovat, zda souvisí výskyt patologických jevů v rodině s fyzickým trestáním dítěte.

H0: Předpokládáme, že mezi výskytem patologických jevů v rodině a fyzickým trestáním neexistuje souvislost.

HA: Předpokládáme, že mezi výskytem patologických jevů v rodině a fyzickým trestáním existuje souvislost.

		Výskyt patologických jevů v rodině		
		ne	ano	
Fyzické trestání	ano	55	31	86
	ne	13	3	16
		68	34	102

Tabulka 6: Fyzické trestání x výskyt patolog. jevů

Pomocí testu nezávislosti chí- kvadrát pro čtyřpolní tabulku ověříme, zda mezi proměnnými existuje souvislost.

Testové kritérium χ^2 vypočítáme následujícím způsobem:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad + bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 102 \cdot \frac{(55 \cdot 3 + 31 \cdot 13)^2}{86 \cdot 68 \cdot 34 \cdot 16}$$

$$\chi^2 = \underline{\underline{1,816}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 1$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = \underline{\underline{6,635}}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je vyšší. Přijímáme tedy nulovou hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi výskytem patologických jevů v rodině a fyzickým trestáním neexistuje souvislost.*

5.3.4 Má dítě, je-li trestáno tendenci v budoucnu také trestat?

Zde budeme zjišťovat, zda souvisí fyzické trestání dětí s tím, zda bude v budoucnu také trestat své dítě také.

H₀: Předpokládáme, že mezi fyzickým trestáním dětí a tendencí v budoucnu trestat také neexistuje souvislost.

H_A: Předpokládáme, že mezi fyzickým trestáním dětí a tendencí v budoucnu trestat také existuje souvislost.

		Fyzické trestání		
		ano	ne	
Tendence trestat v budoucnu	ano	51	2	53
	ne	35	14	49
		86	16	102

Tabulka 7: Fyzické trestání x tendence trestat také

Pomocí testu nezávislosti chí- kvadrát pro čtyřpolní tabulku ověříme, zda mezi proměnnými existuje souvislost.

Testové kritérium χ^2 vypočítáme následujícím způsobem:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad + bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 102 \cdot \frac{(51 \cdot 14 + 2 \cdot 35)^2}{53 \cdot 86 \cdot 16 \cdot 49}$$

$$\chi^2 = \underline{\underline{11,838}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 1$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = \underline{\underline{6,635}}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je nižší. Přijímáme tedy alternativní hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi fyzickým trestáním dětí a tendencí v budoucnu trestat také existuje souvislost.*

5.4 Existence souvislosti mezi dvěma pedagogickými jevy- rodině

Další část výzkumu se zaměří na zjišťování závislosti mezi dvěma proměnnými u otázek určeným rodičům. Opět pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát. U každé z otázek formulujeme nulovou a alternativní hypotézu. Následně zpracujeme data do tabulky a vyhodnotíme. Využívat budeme testu nezávislosti chí- kvadrát pro kontingenční tabulku.

5.4.1 Souvisí postoj rodičů k fyzickým trestům s tím, zda byli sami v dětství trestáni?

Zde budeme zjišťovat, zda souvisí postoj rodičů vůči fyzickému trestání dětí s tím, zda byli sami v dětství trestáni.

H₀: Předpokládáme, že mezi postojem k fyzickým trestům a trestáním v dětství neexistuje souvislost

H_A: Předpokládáme, že mezi postojem k fyzickým trestům a trestáním v dětství existuje souvislost.

		Postoj k fyzickým trestům			
		a)	b)	c)	
Trestání v dětství	ano	26 (22,96)	51 (51,66)	5 (7,38)	82
	ne	2 (5,04)	12 (11,34)	4 (1,62)	18
		28	63	9	100

- a) Považuji ho za součást výchovy, této metody využívám
 b) používám jej jen výjimečně, raději volím jiný způsob trestu
 c) nesouhlasím s ním, jsem pro legalizaci zákazu fyzických trestů

Tabulka 8: Postoj k fyzickým trestům x trestání v dětství

Čísla v tabulce (bez závorek) odpovídají četnosti odpovědí, které respondenti uvedli.

Čísla v závorkách vyjadřují „očekávanou četnost“.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 0,403 + 1,834 + 0,008 + 0,038 + 0,768 + 3,497 = \underline{\underline{6,548}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 2$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(2) = \underline{\underline{5,991}}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je nižší. Přijímáme tedy alternativní hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi postojem rodičů k fyzickým trestům a trestáním v dětství existuje souvislost.*

5.4.2 Má zaměstnanost rodičů vliv na trestání v afektu?

Zde budeme zjišťovat, zda souvisí zaměstnanost rodičů s tím, zda trestají své dítě v afektu.

H₀: Předpokládáme, že mezi zaměstnaností rodičů a trestáním v afektu neexistuje souvislost.

H_A: Předpokládáme, že mezi zaměstnaností rodičů a trestáním v afektu existuje souvislost.

	Trestání v afektu			
	ano	zřídka	ne	
Zaměstnaný	29 (28,81)	35 (31,49)	3 (6,7)	67
Rodičovská dovolená	9 (9,03)	7 (9,87)	5 (2,1)	21
Nezaměstnaný	5 (5,16)	5 (5,64)	2 (1,2)	12
	43	47	10	100

Tabulka 9: Zaměstnanost x trestání v afektu

Čísla v tabulce (bez závorek) odpovídají četnosti odpovědí, které respondenti uvedli.

Čísla v závorkách vyjadřují „očekávanou četnost“.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 0,001 + 0 + 0,005 + 0,391 + 0,835 + 0,073 + 2,043 + 4,005 + 0,533 = \underline{\underline{7,886}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 4$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(4) = \underline{\underline{9,488}}$ (Chráška, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je vyšší. Přijímáme tedy nulovou hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi zaměstnaností rodičů a trestáním v afektu neexistuje souvislost.*

5.4.3 Souvisí pohlaví rodičů s jejich názorem na tělesné tresty?

Zde budeme zjišťovat, zda pohlaví rodičů souvisí s jejich názorem na tělesné tresty.

H₀: Předpokládáme, že mezi pohlavím rodičů a jejich názorem na tělesné tresty neexistuje souvislost

H_A: Předpokládáme, že mezi pohlavím rodičů a jejich názorem na tělesné tresty existuje souvislost.

		Tělesné tresty jsou správné a výchovné			
		ano	pouze v určité míře	ne	
Muž		9 (5,25)	15 (15,75)	1 (4)	25
Žena		12 (15,75)	48 (47,25)	15 (12)	75
		21	63	16	100

Tabulka 10: Pohlaví x názor na tělesné tresty

Čísla v tabulce (bez závorek) odpovídají četnosti odpovědí, které respondenti uvedli.

Čísla v závorkách vyjadřují „očekávanou četnost“.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O} = 2,679 + 0,893 + 0,036 + 0,012 + 2,25 + 0,75 = \underline{\underline{6,62}}$$

Pro posouzení vypočítané hodnoty je nutné určit počet stupňů volnosti tabulky.

$f = (r-1) \cdot (s-1)$, kdy r znázorňuje počet řádků a s počet sloupců

V našem případě $f = 2$

Hodnoty budeme posuzovat na hladině významnosti 0,05.

Pro vypočítaný stupeň volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti 0,05 nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria $\chi^2_{0,05}(2) = \underline{5,991}$ (Chráska, 2007, s. 248).

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu s kritickou hodnotou, zjišťujeme, že kritická hodnota je nižší. Přijímáme tedy alternativní hypotézu.

Můžeme konstatovat, že *mezi pohlavím rodičů a jejich názorem na tělesné tresty existuje souvislost.*

5.5 Shrnutí výzkumu

V první části výzkumu jsme získaná data graficky znázornili (očekávaná četnost) a procentuálně vyjádřili v popisu grafu (relativní četnost). Nejprve shrneme údaje získané dotazníkovým šetřením, jejichž respondenty byli žáci. Celkem se šetření zúčastnilo 102 respondentů, převažoval počet chlapců, těch bylo 63%. Respondenti nejčastěji uváděli, že mají jednoho sourozence a bydlí s oběma vlastními rodiči. Vztah s rodiči hodnotí chlapci i dívky převážně jako velmi dobrý, kdy rodiče se jim věnují. S negativními patologickými jevy se v rodině setkalo (ať zřídka či často) 33% dotazovaných žáků. Studijní výsledky jako velmi dobré hodnotilo 50% všech respondentů. Většina chlapců a dívek nikdy nebyla šikanována ani ve škole či mimo školu. Výskyt šikany uvedlo celkem 16% dotazovaných.

Nejčastější způsob trestání uvedli chlapci a dívky rozdílný. U chlapců se jedná nejčastěji o tělesný trest a u dívek o slovní trestání. Co se týká přiměřenosti trestu, většina dotazovaných žáků uvedla, že trest hodnotí jako zasloužený. 10% žáků uvedlo, že s trest, který jim rodiče udělí hodnotí jako nepřiměřený tomu, co provedli a nezasloužili si jej. Fyzické trestání potvrdilo celkem 84% dotazovaných žáků. Mezi nejčastější způsob fyzického trestání patří výprask rukou, ten zvolilo 40% respondentů. Jako zajímavost hodnotíme to, že dívky nejčastěji jako způsob fyzického trestání uvedli výprask rukou, za to u chlapců převažoval pohlavek. Trestání předmětem (vařečkou, řemenem apod.) potvrdilo 44% dotazovaných. zajímavalo nás také, zda jsou žáci fyzicky trestáni za špatné známky ve škole. Nadpoloviční většina žáků uvedla, že ne. Ani jedna z dívek neuvedla, že by byla trestána fyzicky za špatné známky ve škole, za to chlapci tuto možnost volili, a to 36% z nich. V další otázce měli žáci vybrat druh trestu, kteří sami hodnotí jako nejhorší. Předpokládali jsme, že nejčastěji bude volený výprask předmětem a to se také potvrdilo. Tuto možnost označilo jako nejhorší 52% dotazovaných žáků. Na druhém místě skončil zákaz PC a TV, což pro nás vzhle-

dem k dnešní době, kdy každé dítě vlastní mobilní telefon a další elektroniku pro nás není překvapující. Co se týká četnosti trestání, žáci nejčastěji uvedli, že jsou trestáni 1x měsíčně. Chlapci nejčastěji volili možnost 1x týdně. Co vede k tomu, že jsou žáci trestáni? To jsme zjišťovali v otázce, za co jsou žáci nejčastěji trestáni. Nejvíce respondentů uvedlo, že za špatnou známku ve škole. Zajímalo nás také, kdo z rodičů trestá častěji. Tyto odpovědi byly téměř vyrovnané, otec převažuje o 1% (51%). Chlapce častěji trestá otec a dívky častěji trestá matka. Následky po fyzickém trestání, jakými jsou modřiny či způsobená bolest (ať už zřídka či často) uvedlo 43% dotazovaných žáků. Toto číslo hodnotíme jako poměrně vysoké. Rodiče by si i při fyzickém trestání měli uvědomit, že dítěti mohou ublížit. Děti v tomto věkovém období jsou všímavé a uvědomují si rozdíly mezi sebou. 41% žáků uvedlo, že ví alespoň o jednom spolužákovy, kterého rodiče tělesně trestají. Dále nás zajímalo, zda i v dnešní době dochází k trestání ve školách. 65% žáků uvedlo, že ve škole bylo trestáno. Jednalo se o tresty formou poznámek, úkolů navíc, přepsání práce či kliků a dřepů. Výskyt tělesného trestu ve škole uvedlo 10% dotazovaných žáků. Toto procento hodnotíme jako vysoké, neboť se domníváme, že k fyzickým trestům ve škole by docházet nemělo. Žáci také dostali otázku k zamyšlení. Měli si představit, že jsou sami rodiče a zda budou trestat své děti. 52% žáků uvedlo, že ano. Převažovaly především dívky, ty v budoucnu budou své děti trestat častěji než chlapci.

Nyní shrneme údaje získané dotazníkovým šetřením, jejichž respondenty byli rodiče. Celkem se šetření zúčastnilo 100 respondentů, převažoval počet žen, těch bylo 76%. Věková hranice respondentů se převážně pohybovala mezi 20-40 lety a jednalo se většinou o respondenty, kteří jsou zaměstnaní či OSVČ. Měsíční příjem žen nejčastěji byl do 15 tis.Kč. Muži nejčastěji uváděli příjem 21-25 tis. Kč. Jako nejvyšší dosažené vzdělání VOŠ či VŠ uvedlo 44% dotazovaných. Na otázku rodinný stav nejvíce respondentů odpovědělo, že žijí v manželství (42%). Nejčastěji byli rodiči jednoho dítěte.

Co se týká postoje k fyzickému trestání dětí, 63% dotazovaných uvedlo, že jej používá jen výjimečně a raději volí jiný způsob trestu. Pro legalizaci zákazu fyzických trestů je 9% dotazovaných. Svě dítě v afektu potrestalo více, než by si zasloužilo 91% rodičů. Souvislost výběru trestu a momentálním psychickým rozpoložením uvádí 60% dotazovaných. Zbýlé procento uvádí, že vždy trestá spravedlivě. V další otázce jsme zjišťovali, za co rodiče své děti nejčastěji trestají. Na prvním místě bylo neuposlechnutí. Dalším důvodem byla vulgární slova. 14% rodičů uvedlo špatnou známku. Za zmínku stojí trestání psychické.

Ačkoliv jsme předpokládali, že tímto způsobem trestá minimum rodičů, výsledek byl opačný. Pouze 9% rodičů (ženy) uvedlo, že tohoto způsobu trestání nevyužívá. Celkově převažovalo trestání formou mlčení. Tělesné tresty jako správné a výchovné, ale pouze v určité míře, hodnotí 64% respondentů. 16% dotazovaných uvádí, že správné ani výchovné tělesné tresty nejsou. Domníváme se, že užití trestů se tzv. „dělí z generace na generaci“. 81% dotazovaných uvedlo, že sami byli svými rodiči v dětství trestáni. Nejčastější formou bylo domácí vězení a tělesné trestání. V případě tělesného trestání převažoval výprask rukou. Rodiče také uváděli výprask řemenem či rákoskou. Názor, že tělesné tresty oproti minulosti ustupují do pozadí uvedlo 63% rodičů. S tímto názorem se také shodujeme, neboť existuje několik dalších a efektivnějších způsobů trestání, které na dětech nezanechají žádné negativní následky. Jak žáci, tak i rodiče dostali otázku k zamyšlení: „Myslíte si, že při trestání Vašich dětí jste ovlivněn/ a tím, jak Vás trestali Vaši rodiče?“ 51% rodičů uvedlo, že ne, 33% rodičů uvedlo, že ovlivněno je a 16% rodičů uvedlo možnost nevím.

Druhá část výzkumu se zabývá zjišťováním vztahu mezi jednotlivými proměnnými. Porovnáním proměnných, které jsou formulované v jednotlivých výzkumných otázkách.

Souvisí vztah dítěte s rodiči s tělesným trestáním předmětem?

H1: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi vztahem dítěte s rodiči a tělesným trestáním.

Ano, můžeme konstatovat, že to, jaký vztah má dítě se svým rodičem souvisí s tím, zda je dítě trestáno fyzicky předmětem či nikoliv.

Souvisí četnost trestání dětí s pohlavím trestajícího rodiče?

H2: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi četností trestání dětí a pohlavím trestajícího rodiče.

Ne souvisí, můžeme konstatovat, že mezi četností trestání (tím, jak často je dítě trestáno) a pohlavím trestajícího rodiče neexistuje souvislost. To znamená, že nemůžeme říci, že by matka či otec trestali častěji.

Souvisí výskyt patologických jevů v rodině s fyzickým trestáním?

H3: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi výskytem patologických jevů v rodině a fyzickým trestáním.

Ne nesouvisí, můžeme konstatovat, že mezi výskytem patologických jevů v rodině a fyzickým trestáním neexistuje souvislost. Nemůžeme říci, že v rodinách s výskytem patologických jevů by častěji docházelo k fyzickému trestání.

Má dítě, je-li trestáno tendenci v budoucnu také trestat?

H4: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi fyzickým trestáním dětí a tendencí v budoucnu trestat také.

Ano, můžeme konstatovat, že mezi fyzickým trestáním dětí a tendencí v budoucnu trestat také existuje souvislost. Děti, které jsou fyzicky trestány mají v budoucnu tendenci své děti trestat také.

Souvisí postoj rodičů k fyzickým trestům s tím, zda byli sami v dětství trestáni?

H5: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi postojem k fyzickým trestům a trestáním v dětství.

Ano, můžeme konstatovat, že mezi postojem rodičů k fyzickým trestům a trestáním v dětství existuje souvislost.

Má zaměstnanost rodičů vliv na trestání v afektu?

H6: Předpokládáme, že mezi zaměstnaností rodičů a trestáním v afektu existuje souvislost.

Ne, nemá vliv. Můžeme konstatovat, že mezi zaměstnaností rodičů a trestáním v afektu neexistuje souvislost. Nelze říci, že by nezaměstnaní rodiče trestali své dítě v afektu více než si zaslouží.

Souvisí pohlaví rodičů s jejich názorem na tělesné tresty?

H7: Předpokládáme, že existuje souvislost mezi pohlavím rodičů a jejich názorem na tělesné tresty.

Ano, můžeme konstatovat, že mezi pohlavím rodičů a jejich názorem na tělesné tresty existuje souvislost. Muži mají odlišné názory na to, zda jsou tělesné tresty výchovné a správné než ženy.

ZÁVĚR

Tělesné tresty měly své postavení ve výchově již v minulosti a i v dnešní době zaujímají své místo. Cíle výchovy jsou v každé rodině sice stejné, ale prostředky, pomocí kterých těchto cílů dosáhnout už ne. Vždy bychom ale měli myslet na to, jaký vliv to na dítě bude mít. Zda trestem opravdu dosáhneme toho, co jsme chtěli nebo naopak jen dítě popudíme k tomu, aby provedlo něco dalšího. Máme-li tedy potřebu trestat tělesně, vždy s mírou a rozvahou. Mnohdy stačí vytáhnout šuplík, ve kterém jsou vařečky a dítě už reaguje. Není zapotřebí vždy bití. Důležité je se nejdříve zamyslet a až potom jednat. Nejlépe s chladnou hlavou. Vyhne se tak tomu, že bychom potrestali dítě více než bychom chtěli a pak by nás to mohlo mrzet. Právě v rodině by dítě mělo cítit pocit bezpečí. Jedině v takové rodině bude šťastné a bude se zdravě vyvíjet. Jakýkoliv trest by měl být přiměřený tomu, co dítě provede. Jedině tak se naučí, co je správně a co ne. Nepřiměřené tresty mohou vést k porušenému chování či negativnímu jednání.

Každý člověk je individuální a jedinečnou bytostí. To znamená, že na každého platí jiný způsob výchovy, jiný druh trestu. Neexistuje žádný univerzální trest, který by byl účinný a efektivní u všech dětí. Je nutné, aby každý rodič dobře znal své dítě, věnoval se mu, poznal v čem vyniká a co mu činí problémy. Trest by měl přijít na řadu poté, co byly vyčerpány všechny ostatní možnosti. Mnohdy stačí dítě správně motivovat či odměnit. Nemělo by se ale jednat o materiální motivaci či odměnu. Rodiče by měli svým dětem věnovat co nejvíce času, což je v dnešní hektické době mnohdy problém. Často rodiče pracují do večerních hodin a na výchovu moc času nezbyvá. Měli by ale usilovat o to, aby se svými dětmi měli co nejlepší vztah. Tělesný trest volí mnohdy z hlediska úspory času. Ten by jinak strávili tím, že by dítěti vysvětlili, proč jeho jednání nebylo správné. Domníváme se, že dnešní doba má vliv i na trestání v afektu. Rodiče mají plno starostí, které se týkají partnerských vztahů, financí, zaměstnání a to má vliv na jejich psychickou pohodu.

Výzkumem jsme se přesvědčili, že tak, jako my si bereme za vzor naše rodiče, si budou i naše děti brát za vzor nás. Měli bychom se tedy snažit být dobrým vzorem. Pokud trestat, tak s mírou a vždy s vysvětlením proč trestáme. Neměli bychom děti trestat tím, čeho se nejvíce bojí a vždy myslet na to, jaký trest bude mít důsledek. A i když fyzické trestání považujeme za součást výchovy, jeho užití by mělo být jen výjimečné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALDORTOVÁ, Naomi. *Vychováváme děti a rosteme s nimi*. Praha: Práh, 2010. ISBN 978-80-7252-287-3.
- [2] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika- Vybrané problémy*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1994. ISBN 80-223-0817-X.
- [3] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2008. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Public promotion. ISBN 978-80-969944-0-3
- [4] BALCAR, Karel. *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Chrudim: Mach, 1991.
- [5] ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1718-0.
- [6] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- [7] DUNOVSKÝ J., DYTRYCH Z., MATĚJČEK Z. a kol. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- [8] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [9] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- [10] HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0042-0.
- [11] HOGHUGH, M., LONG, N. *Handbook of parenting: theory and research for practice*. London (etc.): Sage, 2004. ISBN 0761971041.
- [12] HRADEČNÁ Marie a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
- [13] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [14] JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.
- [15] KLAPILOVÁ, Světlá. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.
- [16] KOPŘIVA, Pavel a kol. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2012. ISBN - 80-901873-7-4.

- [17] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [18] KRAUS, B., V. POLÁČKOVÁ et al.. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- [19] LOVASOVÁ, Lenka a Kateřina SCHMIDOVÁ. *Tělesné tresty*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-75-X.
- [20] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5.
- [21] MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-587-4.
- [22] MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém nebo po zlém?* Praha: Portál 2012. ISBN 978-80-262-0133-5.
- [23] MERTIN, Václav. *Výchova bez trestů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-028-8.
- [24] MYERS, David G. *Social Psychology*. New York, NY: McGraw-Hill, 2010. ISBN 978-0-07-337066-8.
- [25] NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Nakladatelství Akademie věd České republiky, 1997. ISBN 80-200-0592-7.
- [26] PAŘÍZEK, Vlastimil. *Obecná pedagogika*. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-339-1.
- [27] PRŮCHA, Jan a kol. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [28] ROGGE, Jan- Uwe. *Děti potřebují hranice*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0451-0.
- [29] ROGGE, Jan- Uwe. *Rodiče určují hranice*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0533-3.
- [30] ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- [31] VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0814-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] <http://cprvyskov.webnode.cz/news/fyzicke-tresty-narusuji-sebeuctu-deti-pavel-a-tatjana-koprivovi-/>
- [2] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/293596-bit-deti-se-v-cr-stale-smi-zmeni-se-ale-tresty-za-tyrani/>
- [3] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/273047-tyrane-deti-pochazeji-nejcasteji-z-neuplnych-rodin-ukazala-studie/>
- [4] <http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/tresty.pdf>
- [5] <http://www.novinky.cz/zena/deti/303463-cesi-jsou-k-fyzickym-trestum-deti-velmi-benevolentni.html>
- [6] <http://www.novinky.cz/domaci/354740-denne-pribyva-deset-novych-pripadu-tyrani-deti.html>
- [7] <http://www.novinky.cz/domaci/137989-stehlikova-navrhuje-zakaz-telesneho-trestani-deti.html>
- [8] <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/tresty-ve-vychove-deti-ano-ci-ne-109.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně.
Atd.	A tak dále.
CAN	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.
Kol.	Kolektiv.
Kč	Korun českých.
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná.
Např.	Například.
Tis.	Tisíc.
Tzv.	Takzvaně.
VOŠ	Vyšší odborná škola.
VŠ	Vysoká škola.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Maslowova pyramida potřeb	43
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Formy odměn.....	39
Tabulka 2: Formy trestu.....	39
Tabulka 3: Případy týraných, zanedbaných.a zneužívaných dětí.....	44
Tabulka 4: Vztah s rodiči x trestání předmětem.....	73
Tabulka 5: Pohlaví rodiče x četnost trestání.....	74
Tabulka 6: Fyzické trestání x výskyt patolog. jevů.....	76
Tabulka 7: Fyzické trestání x tendence trestat také.....	77
Tabulka 8: Postoj k fyzickým trestům x trestání v dětství.....	78
Tabulka 9: Zaměstnanost x trestání v afektu.....	80
Tabulka 10: Pohlaví x názor na tělesné tresty.....	81

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví respondentů	51
Graf 2: Počet sourozenců	51
Graf 3: Bydlení respondentů	52
Graf 4: Vztah s rodiči.....	52
Graf 5: Výskyt patolog. jevů v rodině.....	53
Graf 6: Studijní výsledky	53
Graf 7: Šikana	54
Graf 8: Způsob trestu	54
Graf 9: Přiměřenost trestu.....	55
Graf 10: Způsob fyzického trestání.....	55
Graf 11: Trestání předmětem	56
Graf 12: Tělesný trest x špatné známky.....	56
Graf 13: Nejhorší druh trestu	57
Graf 14: Četnost trestů.....	58
Graf 15: Důvody trestání.....	58
Graf 16: Trest x pohlaví rodiče.....	59
Graf 17: Následek tělesného trestu	59
Graf 18: Spolužák x tresty	60
Graf 19: Tělesné tresty ve škole.....	60
Graf 20: Tresty ve škole.....	61
Graf 21: Trestání svých dětí.....	61
Graf 22: Počet respondentů.....	62
Graf 23: Věk respondentů	62
Graf 24: Zaměstnanost respondentů	63
Graf 25: Měsíční příjmy respondentů	63
Graf 26: Vzdělání respondentů	64
Graf 27: Rodinný stav respondentů	65
Graf 28: Počet dětí respondentů.....	65
Graf 29: Postoj k fyzickému trestání dětí	66
Graf 30: Nejčastější způsob trestání	66
Graf 31: Trestání dítěte v afektu	67

Graf 32: Výběr trestu-psychické rozpoložení	68
Graf 33: Nejčastěji volené tresty.....	68
Graf 34: Psychické trestání	69
Graf 35: Hodnocení tělesných trestů.....	69
Graf 36: Trestání rodičů v dětství	70
Graf 37: Nejčastější tělesné tresty.....	70
Graf 38: Nejčastěji volený trest	71
Graf 39: Tělesné tresty v dnešní době.....	72
Graf 40: Vliv rodičů na trestání	72

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník- žáci

PŘÍLOHA P II: Dotazník- rodiče

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK- ŽÁCI

Milí žáci, Milé žákyně,

Jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, a to oboru Sociální pedagogika. Obracím se na Vás s prosbou vyplnění dotazníku. Ten je součástí projektu, který vytvářím v rámci mé diplomové práce na téma: Fyzické tresty a děti mladšího školního věku v sociálně pedagogických souvislostech. Jelikož je dotazník anonymní prosím o pravdivé údaje.

Děkuji.

Bc. Škarpová Lucie

Vždy, prosím, **vyberte jen jednu možnost** 😊

1.) Jsem

- a) dívka
- b) chlapec

2.) Mám

- a) 1 sourozence
- b) 2 a více sourozenců
- c) žádného, jsem jedináček

3.) Bydlím

- a) s oběma rodiči vlastními
- b) s jedním rodičem vlastním a jedním nevlastním
- c) jen s jedním rodičem vlastním
- d) jiná možnost, uveď: _____

4.) Jak hodnotíš tvůj vztah s rodiči?

- a) velmi dobrý, rodiče se mi věnují
- b) dobrý, ale rodiče by se mi mohli více věnovat
- c) špatný, rodiče se mi nevěnují

5.) Setkal/ setkala ses v rámci rodiny(rodiče, příbuzní) s patologickými jevy, jakými jsou alkohol, drogy, násilí v rodině?

- a) ne, nikdy

- b) jen zřídka/ občas
- c) ano, často

6.) Jaké jsou tvé studijní výsledky ve škole?

- a) mé známky jsou velmi dobré (1-2)
- b) mé známky jsou dobré (2-3)
- c) mé známky nejsou dobré (3-5)

7.) Byl jsi někdy šikanován, ve škole spolužáky, nebo mimo školu kamarády?

- a) ano
- b) ne

8.) Jakým způsobem tě rodiče trestají, když něco provedeš?

- a) tělesným trestem
- b) domácím vězením
- c) slovně (hubují mi anebo se mnou vůbec nemluví)
- d) netrestají mě
- e) jiná možnost, uveď: _____

9.) Máš pocit, že trest, který ti rodiče uloží, je přiměřený tomu, co jsi provedl? (Myslíš si, že sis ho zasloužil?)

- a) ano
- b) ne
- c) jen zřídka/ občas

10.) Býváš-li trestán fyzicky (tělesně), jakým způsobem nejčastěji?

- a) pohlavek
- b) výprask rukou
- c) výprask předmětem
- d) jiná možnost, uveď: _____

11.) Byl/a jsi někdy trestán/a tělesně nějakým předmětem? Např. vařečkou, řemenem, rákoskou...?

- a) ano
- b) ne

12.) Trestají tě tělesně(např. výpraskem) rodiče za špatné známky ve škole?

- a) ano
- b) ne
- c) jen zřídka/ občas

13.) Vyber druh trestu, který je pro tebe nejhorší:

- a) výprask rukou
- b) výprask předmětem
- c) hubování, nebo naopak když rodiče se mnou nekomunikují
- d) domácí vězení
- e) zákaz PC a TV
- f) domácí práce (vysávání, vynášení koše...)
- g) jiná možnost, uveď: _____

14.) Jak často tě rodiče trestají?

- a) netrestají mě vůbec
- b) 1x týdně
- c) vícekrát za týden
- d) 1x měsíčně

15.) Za co tě rodiče nejčastěji trestají?

- a) pozdní příchod domů
- b) špatná známka ve škole
- c) odmítnutí
- d) lhaní
- e) neposlušnost
- f) jiná možnost, uveď: _____

16.) Kdo z rodičů tě trestá častěji?

- a) otec
- b) matka

17.) Stalo se ti někdy, že bys měl/a po tělesném trestu modřiny nebo tě něco bolelo?

- a) nikdy
- b) jen zřídka/ občas
- c) často

18.) Víš alespoň o 1 spolužákovy, kterého rodiče tělesně trestají?

- a) ano
- b) ne

19.) Setkal ses s tělesným trestem i ve škole?

- a) ano
- b) ne

20.) Byl/a jsi trestán/a ve škole?

- a) ano

V případě, že ano, uveď jak: _____

- b) ne

21.) Představ si, že jsi rodič, budeš trestat své děti?

- a) ano

V případě, že ano, uveď jak: _____

- b) ne

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK- RODIČE

Fyzické tresty v sociálně pedagogických souvislostech

Dobrý den, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, a to oboru Sociální pedagogika. Obracím se na Vás s prosbou vyplnění dotazníku. Ten je součástí projektu, který vytvářím v rámci mé diplomové práce na téma: Fyzické tresty a děti mladšího školního věku v sociálně pedagogických souvislostech. Zajímá mě ale také názor rodičů, proto prosím o vyplnění. Jelikož je dotazník anonymní prosím o pravdivé údaje.

Děkuji.

Bc. Škarpová Lucie

Vyberte, prosím, jen jednu možnost, není- li uvedeno jinak ☺

15.) Jsem

- c) muž
- d) žena

16.) Můj věk je

- d) 20- 30 let
- e) 31- 40 let
- f) 41- 50 let
- g) 51 a více let

17.) V současné době jsem

- e) zaměstnán/a, OSVČ
- f) s na rodičovské dovolené
- g) nezaměstnaný/á

18.) Mé měsíční příjmy jsou

- d) do 15 tis. Kč
- e) 16- 20 tis. Kč
- f) 21- 30 tis. Kč
- g) více než 31 tis. Kč

19.) Uved'te Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- d) základní
- e) středoškolské s výučním listem
- f) středoškolské s maturitou
- g) vyšší odborné, vysokoškolské

20.) Váš rodinný stav je

- d) svobodný, svobodná
- e) ženatý, vdaná
- f) rozvedený, rozvedená
- g) vdovec, vdova

21.) Uveďte počet Vašich dětí

- a) 1 dítě
- b) 2 děti
- c) 3 a více dětí

22.) Jaký je Váš postoj vůči fyzickému trestání dětí?

- a) považuji ho za součást výchovy, této výchovné metody velmi často využívám
- b) považuji ho za součást výchovy a této výchovné metody často využívám
- c) používám jej jen výjimečně, raději volím jiný způsob trestu
- d) nesouhlasím s ním, jsem pro legalizaci zákazu fyzických trestů

23.) Jakým způsobem nejčastěji trestáte své děti? (vyberte 2 možnosti)

- a) hubování
- b) zákaz TV a PC
- c) domácí vězení
- d) plnění domácích prací
- e) odebrání kapesného
- f) tělesné trestání rukou
- g) tělesné trestání předmětem
- h) jiná možnost, uveďte: _____

10.) Stalo se Vám někdy, že jste v afektu potrestali své dítě více, než si zasloužilo?

- a) ano
- b) zřídka
- c) ne

11.) Souvisí Váš výběr trestu s Vaším momentálním psychickým rozpoložením, nebo vždy trestáte spravedlivě?

- a) ano, souvisí

- b) zřídka
- c) ne, nesouvisí, vždy trestám spravedlivě

12.) Za co nejčastěji své dítě trestáte? (vyberte 2 možnosti)

- a) pozdní příchod
- b) špatná známka
- c) vulgární slova
- d) neuposlechnutí
- e) jiná možnost, uveďte: _____

13.) Využil/ a jste někdy psychického trestání? Pokud ano, kterého?

- a) vyhrožování
- b) odmítání dítěte
- c) trestání mlčením
- d) zesměšňování
- e) obviňování
- f) jiná možnost, uveďte: _____

14.) Myslíte si, že tělesné tresty jsou správné a výchovné?

- a) ano
- b) ano, ale pouze v určité míře
- c) ne

15.) Byl/a jste jako dítě trestán/a tělesně Vašimi rodiči?

- g) ano
- h) ne

16.) Jakým způsobem Vás rodiče nejčastěji tělesně trestali?

- c) výprask rukou
- d) výprask vařečkou
- e) výprask řemenem
- f) výprask rákoskou
- g) jiná možnost, uveďte: _____

17.) Jaký trest Vaši rodiče volili nejčastěji?

- d) tělesný trest
- e) domácí vězení
- f) hubování
- g) netrestali
- h) jiná možnost, uveďte: _____

18.) Domníváte se, že tělesné tresty oproti minulosti:

- c) ustupují do pozadí
- d) jsou v popředí
- e) jejich užití je ve stejné míře

19.) Myslíte si, že při trestání Vašich dětí jste ovlivněn/ a tím, jak Vás trestali Vaši rodiče?

- c) ano
- d) ne
- e) nevím